

Nr 190.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående omorganisation av justeringsväsendet m. m.; given Stockholms slott den 5 mars 1948.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för denna dag, föreslå riksdagen bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

Under Hans Maj:ts
Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro,
enligt Dess nådiga beslut:

GUSTAF ADOLF.

Ernst Wigforss.

Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 5 mars 1948.

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, QUENSEL, GJÖRES, DANIELSON, VOUGT, ZETTERBERG, NILSSON, STRÄNG, MOSSBERG, WEIJNE, KOCK.

Chefen för finansdepartementet, statsrådet Wigforss, anmäler fråga angående omorganisation av justeringsväsendet m. m. och anför följande.

Inledning.

Med stöd av Kungl. Maj:ts bemyndigande den 11 april 1947 tillkallade jag samma dag expeditionschefen i finansdepartementet O. H. Klackenborg och myntdirektören B. O. T. Swensson att såsom utredningsmän inom finansdepartementet verkställa utredning om anställnings- och avlöningsförhållandena för justerare av mått och vikt. Enligt de för utredningen lämnade

direktiven skulle övervägas, huruvida icke en önskvärd rationalisering av justeringsverksamheten och andra administrativa fördelar kunde stå att vinna genom att giva justerarna en vanlig tjänstemannaställning med inplacering i den statliga löneplanen. I samband därmed borde frågan om och i vilken utsträckning staten skulle tillhandahålla justerarna instrument, arbetsutrustning, lokaler o. dyl. upptagas till prövning. Vidare skulle taxorna för justerarna granskas vid utredningen, därvid jämväl den lämpligaste avgiftsformen borde bli föremål för omprövning.

Utredningsmännen ha, sedan den huvudsakliga delen av uppdraget fullgjorts, den 31 december 1947 överlämnat betänkande med förslag till omorganisation av justeringsväsendet (föreligger i stencilerad upplaga). Utredningsmännen ha tillika anmält, att de beräknade kunna framlägga resultatet av det pågående arbetet med översyn av avgifterna i justerarnas verksamhet i sådan tid, att ny taxa skulle av Kungl. Maj:t kunna fastställas före den 1 januari 1949, då ikraftträdandet av den nya organisationen beräknats äga rum.

Över betänkandet ha infordrade utlåtanden avgivits av byggnadsstyrelsen, statskontoret, mynt- och justeringsverket, statens lönenämnd, kommerskollegium, överståthållarämbetet ävensom länsstyrelserna i Jönköpings, Malmöhus, Göteborgs och Bohus samt Västernorrlands län, varjämte föreningen statens justerare av mått och vikt avgivit yttrande. Kommerskollegium har med sitt utlåtande överlämnat yttranden från samtliga handelskammare i riket ävensom från Sveriges industriförbund och Sveriges köpmannaförbund.

Jag övergår härefter till att redogöra för de spörsmål, som behandlas i utredningsmännens betänkande.

Justerarnas nuvarande arbetsuppgifter. Distriktsindelning och lönebestämmelser.

Justerarnas verksamhet regleras huvudsakligen av följande författningar, nämligen

lagen den 11 maj 1934 (nr 162) om mått och vikt,

kungörelsen den 22 juni 1934 (nr 364) angående de mätnings- och vägningsredskap, som må justeras, m. m. (justeringskungörelse),

instruktionen den 25 oktober 1935 (nr 549) för justerare av mått och vikt,

kungörelsen den 5 juni 1936 (nr 279) angående taxa å avgifter för justering av mätnings- och vägningsredskap m. m. (justeringstaxa), samt

instruktionen den 7 november 1947 (nr 812) för mynt- och justeringsverket.

Vissa kompletterande bestämmelser ha meddelats i kungörelserna den 22 juni 1934 (nr 365) angående bestämning av längd, yta, rymd och vikt m. m., (nr 366) angående gottgörelse till mynt- och justeringsverket för

prövning av mättnings- och vägningsredskaps konstruktion, (nr 367) med vissa bestämmelser angående mätning och vägning samt kungörelsen den 5 juni 1936 (nr 280) angående avgifter för stämpling av vissa självmätande pumpar.

Justerare förordnas av mynt- och justeringsverket (i fortsättningen benämnt MJV) på viss tid, högst tre år i sänder. Förordnandena givas för kalenderår med hänsyn till att inkomsterna beräknas för kalenderår. Befordringsgången inom justerarkåren sker f. n. i stort sett med hänsyn till tjänsteåldern med flyttning från mindre givande distrikt till mer givande. Därest göromålens omfattning inom visst distrikt finnes så påkalla, äger verket efter justerarens hörande föreskriva, att i distriktet tillsvidare skall finnas biträdande justerare med befogenhet att vid förfall för justeraren och eljest i den omfattning justeraren bestämmer på eget ansvar utföra på justerare ankommande göromål. Verket meddelar förordnande för biträdande justerare ävensom, när så erfordras, för vikarierande justerare samt fastställer arvoden för sådana befattningshavare, att gäldas av justeraren. Förordnande för biträdande justerare meddelas att gälla tillsvidare eller för viss tid, högst ett år i sänder.

För antagande till justerare eller biträdande justerare fordras enligt 5 § justerarinstruktionen att ha avlagt examen vid något av statens tekniska läroverk eller att på annat sätt styrkt sig äga motsvarande kunskaper i matematik och fysik samt maskinlära och mekanisk teknologi, ävensom att med godkända vitsord ha genomgått sådan kurs för utbildning av justerare, som efter Kungl. Maj:ts bestämmande anordnas vid MJV. I brev den 9 november 1945 har Kungl. Maj:t medgivit viss provisorisk jämkning av kompetensfordringarna.

Med avseende å justerarnas verksamhet är riket indelat i 28 olika distrikt. MJV bestämmer omfattningen av justerarnas tjänstgöringsdistrikt ävensom den ort inom distriktet, där justeraren skall vara bosatt och ha sin justeringsverkstad. Stockholms stad och Stockholms län utgöra ett särskilt distrikt direkt under MJV. Nuvarande distriktsindelning framgår av följande sammanställning.

Distrikt	Be-teck-ning	Omfattning	Justerarens stationerings-ort
Stockholms	MJV	Stockholms stad och län.	Stockholm
Uppsala	C	Uppsala län.	Uppsala
Eskilstuna	D	Södermanlands län.	Eskilstuna
Norrköpings	E	Östergötlands län.	Norrköping
Jönköpings	Fa	Vista härad, Hakarps och Bankeryds socknar av Tveta härad samt städerna Gränna, Huskvarna och Jönköping inom Jönköpings län.	Jönköping
Nässjö	Fb	Övriga delar av Jönköpings län.	Nässjö
Växjö	G	Kronobergs län.	Växjö
Kalmar	H	Kalmar län.	Kalmar
Visby	I	Gotlands län.	Visby
Karlshamns	K	Blekinge län.	Karlshamn
Kristianstads	L	Kristianstads län.	Kristianstad

Distrikt	B-teckning	Omfattning	Justerarens stationeringsort
Malmö	Ma	Oxie, Torna och Bara härader samt städerna Malmö och Lund.	Malmö
Hälsingborgs	Mb	Luggude, Rönnebergs, Harjagers och Onsjö härader samt städerna Hälsingborg, Landskrona, Eslöv och Hoganäs.	Hälsingborg
Ystads	Mc	Frosta, Färs, Herrestads, Ljunits, Vemmenhögs och Skyllts härader samt städerna Ystad, Trelleborg och Skanör med Falsterbo.	Ystad
Halmstads	N	Hallands län.	Halmstad
Göteborgs	Oa	Sävedals, Askims, Östra och Västra Hisings härader jämte städerna Göteborg och Mölndal inom Göteborgs och Bohus län.	Göteborg
Uddevalla	Ob	Övriga delar av Göteborgs och Bohus län.	Uddevalla
Borås	P	Älvsborgs län.	Borås
Skövde	R	Skaraborgs län.	Skövde
Karlstads	S	Värmlands län.	Karlstad
Örebro	T	Örebro län.	Örebro
Västerås	U	Västmanlands län.	Västerås
Faluns	W	Kopparbergs län.	Falun
Gävle	X	Gävleborgs län.	Gävle
Sundsvalls	Y	Västernorrlands län.	Sundsvall
Östersunds	Z	Jämtlands län.	Östersund
Umeå	AC	Västerbottens län.	Umeå
Luleå	BD	Norrbottnens län.	Luleå

Justeringen av mått och vikt handhas inom MJV av en särskild avdelning för mått och vikt, vilken är uppdelad på underavdelningar för precisionsjustering och handelsjustering. En hos verket anställd förste ingenjör fungerar som avdelningschef för nämnda avdelning. Underavdelningen för handelsjustering står under ledning av en föreståndare, placerad i lönegrad Ca 24, vilken till sin hjälp har tre biträdande justerare, avlönade med arvode, och ett kanslibiträde samt två arbetare. Å avdelningen erhålla verkets justeraraspiranter sin praktiska utbildning under det att den teoretiska utbildningen meddelas å underavdelningen för precisionsjustering. Handelsjusteringsavdelningens omkostnader bestridas helt av medel från verkets anslag. Vid avdelningen influtna förrättningsavgifter redovisas jämte övriga av justeringsväsendet och myntningen influtna medel såsom verkets inkomst av myntning och justering.

Justerarnas *inkomster* utgöras av andelar av de jämlikt justeringstaxan inflytande förrättningsavgifterna. Justerarna äga behålla *dels* 15 procent av uppburna belopp såsom täckning för omkostnader i tjänsten, *dels* täckning för utbetalt arvode till biträdande eller vikarierande justerare, *dels* ock av återstoden hela den del, som icke överstiger 8 000 kr. för år, hälften av den del, som överstiger 8 000 men icke 10 000 kr. för år, samt en fjärdedel av den del, som överstiger 10 000 kr. för år. Övriga influtna avgiftsmedel skola inlevereras till MJV.

Till följd av under kriget inträdda förhållanden ha justerarnas intäkter nedgått, medan deras omkostnader ökat. Om justerarna genom avgiftsuppbörden skulle ha erhållit kompensation för den härigenom inträdda inkomst-

minskningen och för den samtidigt uppkomna levnadskostnadsstegringen hade detta förutsatt en höjning av justeringstaxan. Förslag om en taxehöjning framlades av MJV, men avböjdes i 1944 års statsverksproposition med hänsyn till bl. a. då rådande prisstopp. Den huvudsakliga inkomstförbättringen ha justerarna i stället erhållit sedan år 1944 genom viss återbäring av de till verket av justerarna inlevererade medlen. Restitutionen avsåg i främsta rummet att ge en förhöjning av nettoinkomsterna för justerare med lägre inkomster. Sådan restitution erhöles med 15 procent av nettoinkomsten i vad densamma uppgick till högst 5 000 kr. samt med 10 procent på återstoden. Dock fick den sammanlagda behållna nettoinkomsten icke härigenom bringas att stiga över 10 000 kr. Med hänsyn till den allmänna löne-regleringen och den i samband därmed föreslagna uppräknigen av vissa arvoden har från och med kalenderåret 1947 vidtagits viss ytterligare förbättring av justerarnas ersättning på det sätt, att den tillfälliga restitutionen av de till verket inlevererade medlen må tillgodonjutas med 25 procent av nettoinkomsten, i vad densamma uppgår till högst 6 000 kr. per år, samt med 15 procent av återstoden, dock så att den behållna nettoinkomsten icke härigenom bringas att överstiga 12 000 kr. för år. Vissa begränsningar ha härvid föreskrivits för sådana justerare, som uppbära pension av statsmedel.

Justerare äger rätt till en årlig semester under trettio dagar, vilket med nuvarande ersättningsbestämmelser i realiteten innebär en rätt till tjänstledighet, varunder eventuell vikarie skall avlönas av justeraren.

Justerarna äga icke rätt till pension, utan det har förutsatts att de med anlåtande av sin inkomst av avgiftsuppbörden själva skola ordna sin åldersförsörjning och pensionering av sina efterlevande. Förordnandena för justerare meddelas f. n. i regel till och med det år, under vilket vederbörande fyller 70 år, vilket bl. a. föranletts av frånvaron av ordnade pensionsförhållanden.

Förslag till ny organisation.

1. Anställningsformen för justerarna m. m.

Utredningsmännen ha framhållit, att utvecklingen inom affärslivet från enkla redskap till redskap av komplicerad konstruktion lett till att ökade krav måste ställas på justerarnas tekniska utbildning och kunnande. Om denna utveckling har utredningen anfört i huvudsak följande.

Den karaktär av enkel kontrollåtgärd, som justeringen tidigare ägt, har givetvis försvunnit i och med den utveckling i tekniskt avseende som ägt rum beträffande mätnings- och vägningsredskapen. Det tidigare regelmässiga uppvägandet och uppmätandet av förnödenheter i kundens närvaro har numera i stor utsträckning eftertratts av försäljning av redan i fabriken uppmätta eller uppvägdade varor, som tillhandahållas i paketerat skick. De automatiska och snabbt arbetande mätnings- och vägningsmaskiner, som användas i nutidens fabriker, ha därvid i många fall kommit att ersätta de enkla vågar, målkärl och längdmått, som voro tillfredsställande i äldre

tidens handelsbodas. Även vid det direkta avlämnandet till allmänheten av varor, vilka uppvägas eller uppmätas i köparens närvaro, ha de enkla redskapen alltmer börjat komma ur bruk. Ett frappant exempel är bensinhandeln, där uppmätning i målkärl numera sällan förekommer, utan så gott som all uppmätning sker genom mätapparater av relativt komplicerad konstruktion. Justeringskontrollen, som tidigare i huvudsak avsåg enkla vågar, vikter, målkärl och längdmått har således därjämte kommit att i betydande utsträckning omfatta olika slags maskinella mätungs- och vägningsredskap av i många fall rätt komplicerad konstruktion.

Jämsides med denna utveckling, fortsätter utredningen, har justerarverksamheten utvecklats i riktning mot att bli en huvudsaklig syssla för justeraren. För närvarande kan endast en justerare sägas ha uppdraget som bissyssla, nämligen i Visby, där de lokala förhållandena föranlett denna karaktär hos uppdraget.

Med hänsyn till justerargöromålens art och de kvalifikationer, som under nuvarande förhållanden böra ställas på justerarna, har det, enligt vad utredningsmännen anfört, framstått såsom naturligt att justerarna erhålla en mera fast anställning. Genom ett överförande av justerarna till fast anställda statstjänstemän ha även betydande fördelar i fråga om möjligheterna att rationalisera verksamheten synts kunna vinnas.

Beträffande *rationaliseringsmöjligheterna inom justerarverksamheten* vid en inplacering av justerarna såsom helavlönade statstjänstemän ha utredningsmännen ansett fördelar kunna vinnas både genom omläggningar av arbetet av rationaliseringskaraktär och genom utvidgning av justerarnas verksamhetsområde i syfte att erhålla en effektivare tillsyn å efterlevnaden av gällande bestämmelser angående mätungs- och vägningsredskap. I förstnämnda avseende ha framhållits möjligheterna att åstadkomma en jämnare fördelning av arbetet under året, sloandet av vissa göromål för justerarna och framför allt förenklingar av avgiftsuppbörden. I sistnämnda avseende ha utredningsmännen förordat att justerarna skulle utnyttjas för effektivisering av vägkontrollen. Utredningen har härom anfört i huvudsak följande.

Vad först angår utjämnande av arbetet under året må framhållas, att den i 9 § lagen om mått och vikt givna föreskriften, att justeringsperioden utlöper i och med september månads utgång, infördes i 1934 års lag bl. a. i syfte att ernå en sådan jämnare fördelning av justeringsarbetet. Enligt tidigare bestämmelser skulle omjustering äga rum före årets slut. Denna åtgärd har onekligen medfört en förbättring. Justerarnas arbetsbelastning blir dock störst under månaderna september och oktober, medan perioden januari—juni är betydligt mindre arbetstyngd. På grund av den säsongbetonade karaktären hos justerarnas arbete finnes fortfarande ett betydande utrymme för åtgärder i syfte att åstadkomma en jämnare fördelning av arbetet under året. Genom direkta meddelanden till sammanslutningar av affärsmän, industrier etc. borde justerarna, på sätt ett flertal justerare redan nu gjort, verka för en lämplig fördelning av arbetet med omjustering och nyjustering av redskap. Man bör vidare eftersträva att förlägga förrätningsbeskr för justering av bensinpumpar o. d. under det första halvåret. Statliga verk och myndigheter borde särskilt under denna tid, i den mån så är

möjligt, anlita justerarna för justering. Slutligen må framhållas, att justerarinstruktionens föreskrift om att semester må åtnjutas å tid, som av MJV bestämmes efter justerarens hörande, utgör ett ytterligare medel att reglera de säsongmässiga variationerna i arbetsbelastningen. Den föreslagna effektiviseringen av vågkontrollen genom justerare bör vidare förläggas företrädesvis till det nu mindre arbetsbelastade första halvåret.

Utredningsmännen ha i syfte att förenkla avgiftsuppbörden inom justeringsväsendet i princip uttalat sig för att avgifterna för omjustering av vanliga handelsredskap skulle slopas och ersättas av förhöjda avgifter vid nyjustering. Härigenom torde vinnas en avsevärd lättnad i justerarnas nu rätt omfattande bestyr med uppbörd och redovisning av justeringsavgifter av obetydlig storlek. (Se härom avsnittet om »Finansiering och uppbörd».) Vid en dylik omläggning av uppbörden torde även frågan om justerarnas nuvarande skyldighet att utan särskild avgift rengöra förut begagnade korniska vikter samt att vid behov måla dem komma i annat läge än tidigare. Vid avgiftsfri omjustering syntes skyldigheten att utan ersättning rengöra och måla vikterna icke gärna kunna kvarstå.

Genom att justerarna anställas såsom statstjänstemän erhåller MJV ökade möjligheter att beordra justerarna att utöva tillsyn å efterlevnaden av gällande föreskrifter angående justering av mätnings- och vägningsredskap. Framförallt avse utredningsmännen att justerarna skola utnyttjas för effektivisering av vågkontrollen, som f. n. icke fyller rimliga anspråk (se s. 22 ff.)

Med hänsyn till i det föregående angivna omständigheter, främst de administrativa fördelarna, och med beaktande av den allmänna utvecklingen inom statsförvaltningen bort från sportelsystemet ha utredningsmännen föreslagit, att justerarna anställas såsom vanliga statstjänstemän med fast lön och att av dem uppburna avgifter i sin helhet skola inlevereras till statsverket.

Yttranden. Samtliga remissmyndigheter utom statskontoret, vilka berört frågan om **ansättningsformen** för justerarna, ha ansett önskvärt att justerarna erhålla placering såsom fast anställda statstjänstemän. Kommerskollegium har dock ifrågasatt, om icke först borde verkställas en utredning om revision av de i lagen om mått och vikt föreskrivna arbetsuppgifterna för justerarna.

Statskontoret har avstyrkt en omorganisation av justeringsväsendet enligt utredningsmännens riktlinjer, under förmenande »att justeringsarbetet åtminstone hittills ansetts lämpligen kunna utföras som bisyssla eller som fyllnadsarbete för pensionerade militära beställningshavare m. fl.». Ämbetsverket har på grund härav funnit det icke vara välbetänkt att under nuvarande arbetskraftsbrist söka förvandla bisysslor till heltidstjänster med därav följande omläggning av principerna för rekrytering och avlöning av tjänsternas innehavare. Det ekonomiska resultatet av omorganisationen antog ämbetsverket vidare skola bliva inkomstbortfall för staten och väsentligt ökade utgifter för justeringsverksamheten.

Mynt- och justeringsverket, som tillstyrkt förslaget, har starkt understrukt därmed förenade fördelar och bl. a. anfört följande.

Ur verkets synpunkt sett äro de i betänkandet framlagda förslagen ägnade att väcka tillfredsställelse. Det väsentliga synes verket ligga dels i för-

slaget om inplacering av såväl justerare som biträdande justerare på löneplan i likhet med vad som tidigare skett med ett antal andra kårer och tjänstemän inom statsförvaltningen, samt dels i indelningen av landet i distriktsgrupper med var sin överjusterare.

Genom att justerarna skulle erhålla en bestämd lön, varvid självfallet alla av justerarna uppburna avgifter i sin helhet inlevereras till statskassan, finner verket i likhet med utredningsmännen att många fördelar kunna vinnas, varvid särskilt må nämnas:

möjligheten av en förenkling av debiterings- och revisionsförfarandet,

ett smidigare fastställande av taxorna, vilka då ej alltid behöva avvägas med hänsyn till att justeraren för varje särskild förrättning skall uppbara en mot hans arbete svarande avgift,

möjligheten att slopa den nuvarande för allmänheten obekväma bestämmelsen, att justeraren endast efter särskilt förordnande äger verkställa förrättning utanför sitt eget distrikt,

verkets direkta inflytande på val av tjänstelokaler, vilka hittills i många fall måste anses ha varit underhaltiga och föga rekommenderande för verksamheten,

en tidsenligare utrustning av verktyg och justeringsredskap för samtliga justerare,

lättheten att vid behov åstadkomma en utjämning av arbetet mellan olika distrikt genom att justerare och biträdande justerare tillfälligt kunna beordras till arbete utanför eget distrikt eller stationeringsort utan att vederbörande justerare, som erhåller hjälp, blir ekonomiskt berörd därav.

Kommerskollegium har funnit det i och för sig angeläget, att frågan om justeringsverksamhetens organisation bleve föremål för prövning. I likhet med flertalet av de organisationer, som yttrat sig till kollegium, delade kollegium utredningsmännens uppfattning, att justerarna borde erhålla den trygghet med avseende å anställningsformen, som ett inordnande i den statliga löneplanen vore ägnat att bereda. Icke minst med hänsyn till verksamhetens art syntes detta önskvärt, trots den risk för en minskad effektivitet i verksamheten, som en sådan anordning möjligen kunde tänkas innebära. Dock ansåge ämbetsverket, i anslutning till yrkanden från bl. a. Stockholms handelskammare, att först borde verkställas en omprövning av justeringsverksamhetens lämpliga omfattning och behovet av dylik kontroll. Ämbetsverket, som icke i detta sammanhang ville ingå på en prövning av de olika frågor, som härvidlag särskilt uppställde sig, har i korthet lämnat en redogörelse för vissa av de spörsmål, som näringsorganisationerna fäst uppmärksamheten på i sina yttranden, och därvid anført bl. a. följande.

Stockholms handelskammare har föreslagit, att plikt att begagna justerade mättnings- och vägningsredskap endast skulle föreligga vid yrkesmässigt bedriven detaljhandel ävensom eljest vid tillhandahållande av varor, som paketerats med angivande å emballage av viss viktmängd. Handelskammaren har även framkastat tanken, att särskild person borde förordnas att såsom föreståndare för tillverkningen vid varje tillverkningsställe för mättnings- och vägningsredskap vara straffrättsligt ansvarig för att de tillverkade redskapen uppfyllde de fordringar, som lagen om mått och vikt uppställer. All nyjustering skulle därigenom bortfalla. Vidare förordar handelskammaren i likhet med handelskammaren i Sundsvall samt köp-

mannaförbundet, att omjusteringsplikten för mätnings- och vägningsredskap med undantag av vågar upphäves och ersättes med ett inspektionsförfarande.

Kollegium har framhållit, att de olika möjligheter till förenkling av justeringsverksamheten, som sålunda angivits av näringsorganisationerna, varit föremål för prövning så sent som i samband med tillkomsten av 1934 års lag om mått och vikt, men likväl ansett att det med hänsyn till de rationaliseringssträvanden, som under de senaste åren gjort sig gällande med avseende å de bestämmelser som reglera såväl statsförvaltningen som näringslivet, vore motiverat, att nämnda möjligheter åter övervägdes, innan en ny organisation för justeringsverksamheten fastställdes.

I tillstyrkande riktning ha vidare länsstyrelserna i Malmöhus samt Göteborgs och Bohus län ävensom föreningen statens justerare av mått och vikt uttalat sig. Statens lönenämnd, överståthållarämbetet och länsstyrelserna i Jönköpings och Västernorrlands län ha lämnat utredningsmännens förslag i denna del utan erinran.

Länsstyrelsen i Malmöhus län har funnit justeringsväsendet ligga efter i utvecklingen och en reform på detta för näringslivet så viktiga område av behovet påkallad. Då sportelsystemet enligt länsstyrelsens mening med rätta ansetts böra i görligaste mån avskaffas och ersättas med fasta löner, borde en reform i denna riktning på förevarande område även ur principiell avlönings synpunkt hälsas med tillfredsställelse. Såsom en rationaliseringsåtgärd har länsstyrelsen ifrågasatt en förlängning av tidsintervallerna för den periodiska omjusteringen.

Länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län har ansett, att en i huvudsak statsavlönad tjänst men med rätt för tjänsteinnehavaren att i viss mindre omfattning tillgodogöra sig influtna avgifter skulle vara ägnad att ge stimulans till ett energiskt handhavande av justeringsverksamheten.

Departementschefen. Utredningsmännens förslag i avseende å justerarnas anställningsform innebär, att dessa skola inordnas under de avlöningsbestämmelser, som gälla för statens befattningshavare i allmänhet, och att sålunda de uppburna förrättningsavgifterna i sin helhet skola inlevereras till statsverket samtidigt som staten övertager omkostnaderna i justerarnas verksamhet. Med ett sådant ordnande av anställningsförhållandena för justerarna ha utredningsmännen ansett betydande administrativa fördelar och avsevärda möjligheter att rationalisera justerarnas arbete vinnas. Utredningsmännen ha även framhållit, att utvecklingen inom handel och teknik medfört mätnings- och vägningsredskap av så komplicerad konstruktion att en bättre teknisk utbildning än hittills är erforderlig hos den, som å det allmännas vägnar skall kontrollera redskapens rätta funktion. Fler-talet remissmyndigheter har, såsom framgår av den förut lämnade redogörelsen, tillstyrkt utredningsmännens förslag, att fastare anställning nu skulle beredas justerarna. Mot detta förslag ha i huvudsak anförts två invändningar, nämligen dels av kommerskollegium, som ansett att genomförandet av den i och för sig önskvärda och lämpliga omorganisationen borde

anstå i avvaktan på en omprövning av behovet av den nu föreskrivna justeringsverksamheten, dels ock av statskontoret, som i princip avstyrkt förslaget i första hand med hänvisning till rådande arbetskraftsbrist.

Vad först beträffar kommerskollegii invändning synes mig anledning knappast föreligga att i detta sammanhang till närmare övervägande upptaga frågan om en revision av de i 1934 års lag om mått och vikt givna föreskrifterna om justeringsplikten. Såsom även kollegium påpekat, framfördes förslag om de nu ifrågasatta begränsningarna av justeringsplikten i huvudsak redan vid tillkomsten av denna lag. Förslagen blevo då föremål för en grundlig omprövning, som bl. a. föranledde kollegium att — sedan ämbetsverket i ett första remissutlåtande liksom nu hade anslutit sig till Stockholms handelskammares yrkande om inskränkning av justeringsplikten — i huvudsakliga delar frångå dessa förslag. Mot det av nämnda handelskammare även då framlagda förslaget att justeringspliktiga redskap som regel icke skulle krävas vid varuutbyte näringsidkare emellan framfördes vägande invändningar från olika håll inom näringslivet, bl. a. Sveriges köpmannaförbund, kooperativa förbundet och flera handelskammare. För egen del framhöll jag vid anmälan av lagförslaget, att kontrahenterna även vid sådant varuutbyte borde kunna göra anspråk på den garanti för tillförlitlig mätning och vägning, som justeringen innebär, och detta förslag godtogs av riksdagen. Sedan dess har intet inträffat, som föranleder ett ändrat ståndpunktstagande från min sida. Den av samma handelskammare nu framkastade tanken — åsyftande att få bort all nyjustering — att särskild person skulle vid varje tillverkningsställe förordnas att såsom föreståndare för tillverkningen av mättnings- och vägningsredskap vara straffrättsligt ansvarig för riktigheten av de tillverkade redskapen, lär icke tidigare ha prövats. Ett genomförande av tanken — som förmodligen skulle möta föga förståelse från åtminstone vissa tillverkares sida, vilka ej sällan givit uttryck åt sin uppskattning utav den av statens justerare verkställda »kröningen» såsom en värdefull garanti för deras tillverkning — skulle innebära att justeringsplikt för vågar avskaffas, intill dess att de blivit så felaktiga att innehavaren insett deras felaktighet, och likaså för mått och vikter, därest såsom föreslagits tanken fullföljdes till ett avskaffande även av den periodiska omjusteringen. Detta skulle, såvitt jag förstår, kunna göra våg-, mått- och viktkontrollen praktiskt taget illusorisk och medföra en icke godtagbar sänkning av standarden på måtten och vikterna inom affärlivet, försåvitt man icke samtidigt införde ett effektivt inspektionsförfarande, vilket i sin tur skulle förutsätta en väsentlig utvidgning av den nuvarande statliga kontrollorganisationen. Sammanfattningsvis vill jag såsom min mening framhålla, att det visserligen icke är uteslutet att en grundlig, allmän översyn av bestämmelserna i 1934 års lag kunde resultera i smärre modifikationer av justeringsplikten, men att det framstår såsom osannolikt, att dessa modifikationer — förmodligen i både mildrande och skärpande riktning — skulle kunna föranleda begränsningar i den nu föreslagna justerarorganisationen, vilken icke avser att binda ett ökat antal personer vid verksamheten.

I samband härmed må beröras även den ifrågasatta förlängningen av tidsintervallerna för den periodiska omjusteringen av mått och vikter. Jag vill nämna, att mynt- och justeringsverket nyligen hos ett antal justerare gjort en förfrågan, i vilken utsträckning enligt deras uppskattning förut begagnade järnvikter, som inlämnats för omjustering, måst ändras i samband med omjusteringen. Flertalet av de tillfrågade justerarna har uppgivit, att 80 à 90 procent av samtliga järnvikter erfordrat sådan ändring. Den lägsta siffra som nämnts för något landsortsdistrikt stannar vid 50 procent. Om vikterna till så stor del varit olagliga — i regel för lätta — vid utgången av nuvarande treårsperiod, får man givetvis räkna med en ännu kraftigare kassationsprocent vid en förlängning av perioden. Enligt min uppfattning utgör allmänhetens på de nuvarande kontrollåtgärderna grundade förtroende för de i den allmänna handeln använda måtten och vikterna en så värdefull tillgång för samhället och inte minst för affärsmännen själva, att dessa skäligen böra vara beredda att underkasta sig det besvär och de kostnader, som gällande omjusteringsplikt medför för dem. Vad som irriterat en del affärsmän torde mindre ha varit ifrågavarande rätt obetydliga besvär och kostnader än de relativt talrika bötesstraff, som utdömts i anledning av försummad periodisk omjustering av handelsvikter. Men detta förhållande synes mig icke böra föranleda ett avskaffande av omjusteringsplikten utan en ökad upplysning bland affärsmännen om de tidpunkter, då omjusteringsplikten skall vara fullgjord. I den mån handelsorganisationer icke ombesörja denna upplysningstjänst, synes staten, lämpligen genom mynt- och justeringsverket och justerarna, böra medverka härutinnan.

Vad åter angår statskontorets avstyrkande av utredningsmännens förslag bygger detta på uppfattningen att justeringsuppdraget hittills skulle haft karaktären av antingen bisyssla eller fyllnadsarbete för pensionerade militärer m. fl. och att det på grund härav vore olämpligt att under rådande arbetskraftsbrist binda heltidsanställda tjänstemän vid sådan verksamhet. Den i ämnet verkställda utredningen giver emellertid vid handen, att för närvarande endast en justerare har uppdraget såsom bisyssla, nämligen den i Visby stationerade justeraren, som tillika är lektor vid högre allmänna läroverket därstädes. I övrigt utgör justeringsuppdraget, enligt av utredningsmännen inhämtade uppgifter, innehavarnas huvudsakliga sysselsättning, låt vara att arbetet i ett par distrikt, vilka enligt utredningsmännens förslag skola försvinna, för närvarande icke lär bereda inchovarna full sysselsättning. Någon ökning av det antal arbetskrafter, som bindes vid verksamheten, åsyftar förslaget sålunda icke men väl ett effektivare utnyttjande av arbetskraften. Det förhållandet att en icke obetydlig del av justerarna är pensionerade militärer lär icke heller vara något avgörande skäl emot förslaget. Man torde kunna räkna med att officerare, som lämna den aktiva militärtjänsten vid 50 eller 55 års ålder, även i framtiden skola i viss utsträckning vinna anställning såsom justerare, oavsett att inkomstläget icke blir lika gynnsamt som hittills, då utöver den militära pensionen åtnjuts sportelinkomster enligt samma regler som gällt

för andra justerare. I vart fall synes mig med hänsyn till av utredningsmännen föreslagna övergångsanordningar icke föreligga skäl till antagande, att de nu inom organisationen verksamma pensionerade officerarna icke skola stå till förfogande efter omregleringen av anställningsförhållandena. Den rådande arbetskraftsbristen lärer sålunda icke kunna åberopas som skäl mot förslaget.

För egen del är jag med hänsyn till önskvärldheten av en effektivisering utav justeringsväsendet och under beaktande av att sportelsystemet numera övergivits på de flesta områden inom statens förvaltning beredd att tillstyrka det av utredningen framlagda förslaget beträffande anställningsformen för justerarna.

Vad utredningsmännen anfört och föreslagit i fråga om åtgärder för utjämning under året av justerarnas arbete och för effektivisering av deras verksamhet har icke föranlett några principiella erinringar från min sida. Till de i sistnämnda avseende mera betydelsefulla förslagen, nämligen omläggning av avgiftsuppbörden och utnyttjande av justerarna för särskild våginspektion, återkommer jag i det följande under avsnitten Effektivisering av vågkontrollen (s. 22 ff.) samt Finansiering och uppbörd (s. 28 ff.).

Jämväl till frågan om kostnaderna för den här föreslagna nyorganisationen av justeringsväsendet återkommer jag senare. Med understrykande av svårigheterna att göra en mera exakt jämförelse mellan dessa kostnader och de nuvarande må dock i detta sammanhang nämnas följande. Det löpande anslagsbehovet för helt budgetår för den nya organisationen — exklusive pensionskostnaderna — har av mig beräknats till 442 000 kr. Kostnaderna för nuvarande organisation — vilka i huvudsak belasta riksstatens inkomstsida och variera betydligt mellan olika år — kunna med ledning av i utredningen lämnade uppgifter för närvarande antagas uppgå till omkring 370 000 kr. Av kostnadsökningen på 72 000 kr. faller ett belopp av 50 000 kr. på resor och traktamenten vid den föreslagna våginspektionen. Om man bortser från detta belopp, som kan sägas representera en ny, värdefull arbetsinsats av justerarna, möjliggjord genom omorganisationen, blir den återstående kostnadsökningen relativt obetydlig.

2. Lokal organisation.

Utredningsmännen ha framhållit, att vid utformandet av nu gällande distriktsindelning en av utgångspunkterna varit, att varje distrikt skulle ha sådan storlek, att den där verksamme justeraren kunde beräknas få lämplig arbetsbörda och skälig inkomst. Rikets indelning i justeringsdistrikt anslöte sig i huvudsak till den administrativa indelningen. Förekommande undantag vore väsentligen motiverade av lokaliseringen av vissa industrier med tillverkning av vågar och andra mätningssapparater. Justeringsdistriktens utformning i nära anslutning till den administrativa indelningen hade emellertid vållat vissa olägenheter för såväl allmänheten som justerarna. De lokala förhållandena och kommunikationerna kunde understundom med-

föra, att det i vissa fall vore förenat med både onödig tidsspillan och onödig kostnad att tillkalla distriktets justerare och icke en annan närbelägen justerare.

Erhölle justerarna placering såsom statstjänstemän, minskades enligt utredningsmännens uppfattning skälen för att bibehålla den nuvarande distriktsindelningen, som främst hade betydelse för regleringen av justerarnas inkomster. Det vore också tänkbart att helt slopa distriktsindelningen, därvid även den lokala begränsningen i justerarnas befogenheter skulle bortfalla. Det syntes emellertid ändamålsenligt att bibehålla viss geografisk avgränsning av justerarnas skyldigheter, särskilt i fråga om kallelseresor.

Ett sammanförande av nuvarande distrikt till distriktsgrupper, inom vilka gränserna mellan olika justerares arbetsområden icke behöfve vara fixerade på samma sätt som nu, har utredningen ansett kunna tillgodose anspråken på en ändamålsenlig distriktsindelning. Arbetet inom en sådan distriktsgrupp skulle i viss mån bli en gemensam angelägenhet för alla justerare och biträdande justerare tillhörande distriktsgruppen och skulle stå under ledning av en cheftjänsteman, förslagsvis benämnd överjusterare. Denne skulle under MJV svara för arbetets behöriga gång och tillse, att det bleve i möjligaste mån jämnt fördelat mellan justerarna på olika stationeringsorter. Det skulle ankomma på överjusteraren att vid behov taga initiativ till de omplaceringar, som kunde påkallas med hänsyn till växlingar i arbetsbelastningen. Han borde uppgöra en för distriktsgruppen gemensam plan för periodiskt återkommande justeringsresor, varigenom dessa resor skulle samordnas på lämpligt sätt.

Beträffande verksamheten inom distriktsgrupperna ha utredningsmännen framhållit bl. a. följande.

Skall arbetet för varje distriktsgrupp kunna organiseras tekniskt ändamålsenligt, få grupperna icke göras för små. Den ur arbetssynpunkt effektivaste organisationen skulle givetvis erhållas, om man sammanförde justerarna till ett relativt litet antal större justeringscentraler med ett flertal justerare och väsentligt inskränkte skyldigheten för justerarna att göra förrättningsresor. Därest en starkare centralisering av justeringsverksamheten genomfördes och skyldigheten att ha förrättningsresor inskränktes skulle allmänheten emellertid komma att betungas med kostnader för långa och tidsödande transporter av justeringsredskap till justeringscentralerna. Mot en alltför stor centralisering av justeringsverksamheten talar också att af-färsmännen i allmänhet sakna dubbla uppsättningar av vikter, målkärl och dylikt. Justeringen av redskapen måste därför ofta, där den icke verkställs omgående, utföras i omgångar, vilket förutsätter att justeraren har sin verksamhet relativt i närheten. Det torde därför bli nödvändigt att bibehålla den ur enbart arbetets synpunkt mindre lämpliga formen med justerare utplacerade å ett betydande antal stationeringsorter. Utredningsmännen ha kommit till uppfattningen, att åtminstone tills vidare de nuvarande stationeringsorterna i flertalet fall få bibehållas och en koncentration av verksamheten endast kan ske, där de lokala förhållandena äro särskilt gynnsamma härför eller tidigare distriktsindelning icke givit full sysselsättning åt en befattningshavare.

I de fall en koncentration av verksamheten finnes kunna äga rum bör, enligt vad utredningsmännen anföra, tillses, att allmänheten erhåller lika god service som hittills, antingen genom anordnande av förrättningsresor till vederbörliga orter eller på annat sätt, exempelvis genom anordningar enligt vilka redskapen hopsamlas med bil på det allmännas bekostnad. För att i görligaste mån för allmänheten underlätta ett uppfyllande av lagens bestämmelser rörande omjustering torde man sålunda alltjämt böra räkna med att justerarna skola ha skyldighet att å vissa regelbundna tider hålla mottagningar å andra orter än stationeringsorten. De nuvarande »procentresorna», vid vilka förrättningsavgifterna höjas med viss procent, skola enligt utredningens förslag försvinna och ersättas av på statens bekostnad verkställda obligatoriska resor i ökad omfattning.

Utredningen utgår från att det framdeles, liksom hittills, torde böra ankomma på MJV att besluta om stationeringsorter för justerare och biträdande justerare samt om gränserna vid den distriktsindelning, som skulle ifrågakomma. Riktlinjerna för den lokala organisationen ha utredningsmännen angivit på följande sätt.

Riket indelas i fem distriktsgrupper, var och en under ledning av en överjusterare. Dessa överjusterare böra lämpligen stationeras i Stockholm, Jönköping, Malmö, Göteborg och Sundsvall, vilka städer med hänsyn såväl till sin belägenhet inom de planerade distriktsgrupperna som till industriens och handelns karaktär därstädes synas lämpliga som centralpunkter i den nya organisationen.

För vissa av de nuvarande stationeringsorterna har den relativt ringa omfattningen av justeringsarbetet och fördelarna av en koncentration av verksamheten motiverat, att allmänheten där skulle betjänas från annorstädes placerade justerare. En självklar utgångspunkt för organisationen har nämligen ansetts vara, att det icke vore försvarligt att ha heltidsanställda justerare å andra platser än där dessa kunde beräknas få full sysselsättning. Det nuvarande Uppsala distrikt har sålunda ansetts kunna betjänas från MJV, Ystads distrikt från Malmö, Karlshamns distrikt från Kristianstad och Östersunds distrikt från Sundsvall. För andra distrikt såsom Nässjö har däremot det skäl bortfallit, som föranlett distriktets tidigare särskiljande från Jönköping, nämligen att inkomsterna för justeraren i Jönköping eljest blivit alltför stora, och en sammanslagning vid omorganisationen har därför framstått som naturlig.

Med hänsyn till den ringa omfattningen av justeringsförrättningar i Visby distrikt kan den där placerade justeraren icke beräknas erhålla full sysselsättning och distriktet har icke heller lämpligen kunnat sammanslås med annat distrikt. Justeraruppdraget därstädes har fördenskill ansetts böra få karaktär av bisyssla, som ersättes med efter arbetsmängden avpassat arvode.

Jämväl på andra mer avsides belägna platser, där tillgång på tekniker finnes, exempelvis Kiruna, torde kunna övervägas att låta justeringsverksamheten handhas av en arvodesanställd justerare. Härigenom skulle ortens befolkning få närmare till och oftare kunna träffa justeraren än om den ordinarie justeraren i distriktet skulle sköta justeringen. Både statsverkets och, vid kallelseresor, sökandens kostnader för justerarens resor skulle härigenom bli mindre samtidigt som den ordinarie justerarens arbetstid bättre skulle kunna utnyttjas än som sker vid långa, tidsödande resor.

Översikt över den nya organisationen.

Grupp	Överjust. stationerings-ort	Justerares stationerings-ort	Antal		
			överjust.	just.	bitr. just.
I	Stockholm		(1)		4
		Eskilstuna		1	1
		Örebro		1	
		Västerås		1	
		Falun		1	
		Gävle		1	
		Visby		(arv.)	
II	Jönköping		1		1
		Norrköping		1	
		Växjö		1	
III	Malmö		1		3
		Kristianstad		1	1
		Hälsingborg.		1	
		Halmstad		1	
IV	Göteborg		1		1
		Uddevalla		1	
		Borås		1	
		Skövde		1	
		Karlstad		1	
V	Sundsvall		1		1
		Umeå		1	
		Luleå		1	
		Kiruna		(arv.)	

En översikt över den föreslagna lokala organisationen lämnas här ovan.

Den nya organisationen skulle alltså enligt det framlagda förslaget komma att omfatta 5 överjusterare, 17 justerare, 1 eller 2 justerare anställda mot arvode samt 12 biträdande justerare. Till jämförelse må nämnas, att den nuvarande organisationen består av 28 justerare samt 7 biträdande justerare. Överjusteraren i Stockholm är avsedd att ersätta den nuvarande föreståndaren för handelsjusteringsavdelningen i MJV.

Utredningsmännen framhålla beträffande de biträdande justerarna, att de inom den nya organisationen delvis skulle komma att ersätta nuvarande justerare. Behovet inom mera arbetstyngda distrikt av biträdande justerare kunde måhända visa sig större än vad i det nu framlagda organisationsförslaget förutsatts. Det syntes emellertid icke kunna ifrågakomma att för närvarande beräkna ett större antal än här upptagits. En omflyttning mellan distriktsgrupperna torde vid behov i första hand böra prövas, även om det totala antalet biträdande justerare inom organisationen icke borde anses vara låst. I princip torde det böra ankomma på MJV att inom ramen av tillgängliga medel anställa erforderligt antal biträdande justerare ävensom att fördela dessa till tjänstgöring inom de olika distriktsgrupperna.

Utredningen har om behovet av annan arbetshjälp framhållit följande.

Justerarna ha i många fall visat sig ha behov av ytterligare arbetshjälp, t. ex. för telefonpassning, mottagning och utlämning av justeringsgods under justerarens förrättningsresor, för uppäckning m. m. Hittills ha justerarna i viss omfattning anlitat sina familjemedlemmar eller annan ar-

betshjälp för dylikt arbetes utförande. Inom den nya organisationen torde det närmast böra ankomma på MJV att bestämma om och i vilken utsträckning justerare böra ha tillgång till särskilt arbetsbiträde. Utredningsmännen vilja understryka, att kostnaderna härför måste hållas inom en relativt snäv ram, även när dessa kostnader skola bestridas av staten. Behovet av dylik arbetskraft torde dock väsentligen kunna tillgodoses utan anställande av nya arbetskrafter, i den mån justeringsverkstäderna erhålla lokal anknytning till annan statlig myndighet.

Yttranden. *Statskontoret* har framhållit, att den av utredningsmännen föreslagna distriktsindelningen visserligen vore uppgjord med avsikt att fördela arbetsbelastningen distrikten emellan på sådant sätt, att justeraren inom sitt distrikt genomsnittligt under året skulle erhålla full sysselsättning under normal arbetstid, men att utredningen icke helt hade kunnat eliminera verkningarna av de säsongmässiga variationerna i fråga om arbetsbördan.

Mynt- och justeringsverket har i sitt utlåtande anfört, att verket funnit den av utredningsmännen föreslagna lokala organisationen vara väl avvägd. Verket förutsatte dock, att om det efter en viss tids erfarenhet skulle visa sig lämpligt med en ändring av distriktsgrupper, distrikt, antalet justerare eller biträdande justerare, detta relativt lätt skulle kunna genomföras.

Statens lönenämnd har ifrågasatt, huruvida den av utredningen föreslagna distriktsindelningen nödvändiggjorde en uppdelning av distrikten i grupper under ledning av en särskild högre befattningshavare. Det syntes nämligen lönenämnden, som om MJV borde kunna omedelbart utöva ledningen och tillsynen över justerarnas arbete, varför det kunde övervägas att ersätta dessa befattningar med justerartjänster.

Kommerskollegium har ifrågasatt, om det icke med hänsyn till de stora avstånden i Norrland vore ändamålsenligt att inrätta flera och mindre justerardistrikt i denna landsända, möjligen med deltidsanställda justerare. Den tids- och kostnadsvinst, som minskningen av resor skulle medföra, samt den förbättrade servicen för affärsmännen skulle måhända uppväga kostnaderna för ett ökat antal distrikt. Kollegium, som för sin del icke ansett sig kunna avgöra om behov föreläge av en särskild justerare i Ystad, hemställer vidare att vederbörlig hänsyn måtte tagas till av Skånes handelskammare framfört önskemål om bibehållande av justerarbefattningen därstädes.

Även *länsstyrelsen i Malmöhus län* har ifrågasatt lämpligheten av att indraga justerarbefattningen i Ystad.

Länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län har tillstyrkt den föreslagna distriktsorganisationen av justeringsväsendet.

Föreningen statens justerare av mått och vikt har förordat vissa jämkningar i den föreslagna organisationen och därvid anfört bl. a. följande.

Justeraren i Ystads distrikt borde bibehållas. Distriktet torde dock utfyllas med södra delen av Kristianstads län (innefattande huvudorterna Simrishamn, Tomelilla och Brösarp). Hälsingborgs distrikt borde utökas med den Hälsingborg närbelägna västra delen av Kristianstads län (med hu-

vudorterna Ängelholm, Båstad, Åstorp och event. Klippan). Justeraren i Uppsala distrikt borde jämväl bibehållas, men distriktet torde utfyllas med bl. a. norra delen av Stockholms län (med huvudorterna Norrtälje, Öregrund och Östhammar). Östersund borde bli stationeringsort för den biträdande justeraren i Sundsvalls distrikt.

De av föreningen föreslagna jämkningarna skulle medföra en utökning av personalkåren med en justerare i Ystad och en i Uppsala. Denna utökning skulle dock motvägas av en minskning med tre biträdande justerare, nämligen i envar av städerna Malmö, Kristianstad samt Stockholm.

Departementschefen. Med den av mig förordade anställningsformen för justerarna bortfaller behovet av en distriktsindelning, som åsyftar att er-hålla en skälig avvägning av justerarnas inkomster. Även för den nya or-ganisationens vidkommande synes behov dock föreligga av en gränsdragning beträffande de olika justerarnas verksamhetsområden. Denna gränsdragning bör ske så, att justeraren blir i möjligaste mån lätt tillgänglig för all-mänheten. Ur organisatorisk synpunkt är det önskvärt, att man erhåller en utjämning av arbetet de olika distrikten emellan dels för att om möjligt samtliga justerare skola kunna få en genomsnittligt sett under året normal arbetstid, dels ock för att lönerna icke skola behöva differentieras med hän-syn till arbetets omfattning. Utredningsmännens förslag om ett samman-förande av nuvarande distrikt till distriktsgrupper, inom vilka gränserna mellan olika justerares arbetsområden icke behöva vara fastlåsta på samma sätt som nu, torde kunna underlätta en utjämning av arbetet, samtidigt som man därigenom även skulle erhålla en ur arbetssynpunkt effektivare orga-nisation. Lönenämnden har ifrågasatt behovet av denna gruppindelning, då organisationen icke syntes större än att mynt- och justeringsverket borde kunna omedelbart utöva ledningen. Det kan medges, att denna gruppindelning icke är oundgängligen nödvändig, men den synes mig dock utgöra ett lämpligt komplement till distriktsorganisationen, ägnad att giva en ökad smidighet åt verksamheten. De föreslagna överjusterartjänsterna äro av-sedda att placeras å orter med sådana industrier att särskilt kvalificerad personal erfordras för justeringsverksamheten. Med beaktande härav och av önskvärdheten att inom organisationen ha några befordringstjänster, som verka stimulerande för hela verksamheten, har jag ansett övervägan-de skäl tala för utredningsmännens förslag beträffande gruppindelningen och den därav betingade differentieringen av tjänsterna.

Den av utredningsmännen till sina grundlinjer angivna lokala organisa-tionen, som jämväl förordats av mynt- och justeringsverket, synes mig i stort sett lämpligt avvägd och jag tillstyrker att utredningens förslag i detta hänseende lägges till grund för kostnadsberäkningarna för organisationen. Såsom utredningsmännen framhållit torde det framdeles böra ankomma på mynt- och justeringsverket att besluta om stationeringsorter för befatt-ningshavarna inom organisationen samt om gränserna vid den distriktsin-delning, som skulle ifrågakomma. Av vissa remissmyndigheter härutinnan

anförda synpunkter torde därvid böra övervägas. Antalet befattningshavare i tjänsteställning över de vanliga justerarna och stationeringsorter för dem böra dock bestämmas i förevarande sammanhang. Jag kan för min del tillstyrka, att antalet sådana befattningshavare i enlighet med utredningens förslag fastställas — om man bortser från den i Stockholm hos mynt- och justeringsverket anställde befattningshavaren med delvis motsvarande funktioner — till fyra och att de placeras i Jönköping, Malmö, Göteborg och Sundsvall.

Såsom utredningsmännen framhållit torde, för ett bättre betjänande av allmänheten, justerarna böra hålla mottagning å olika platser inom distriktet genom anordnande av ett utökat antal s. k. obligatoriska resor. Fastställandet av mottagningsorterna torde böra ankomma på mynt- och justeringsverket.

Vad utredningen anfört beträffande de biträdande justerarna och särskild arbets hjälp åt justerarna inom den nya organisationen föranleder icke erinran från min sida. I mynt- och justeringsverkets befogenheter bör givetvis ingå att bestämma fördelningen av de biträdande justerarna å de olika distriktet och distriktsgrupperna.

3. Löneställning m. m.

Utredningsmännen ha vid bedömande av frågan vilken löneställning som skäligen borde tillkomma justerarna ansett det vara av betydelse att klarlägga storleken av de inkomster av tjänsten, som med det hittillsvarande ersättningssystemet tillkommit dem. Utredningen, som i sitt betänkande, till vilket jag här får hänvisa, lämnat material till belysning härav, har konstaterat, att under åren 1944—1946 nettoinkomsterna för år för flertalet av justerarna uppgått till eller överstigit 9 000 kr., medan nettoinkomsterna under periodens sista år (1946) för flertalet justerare legat över 10 000 kr.; för ett betydande antal hade inkomsten för sistnämnda år dock fortfarande stannat vid ett lägre belopp.

Justerarnas hittillsvarande inkomster av tjänsten kunde dock icke i och för sig enligt utredningsmännens mening anses vara utslagsgivande för den blivande lönegradsplaceringen, även om dessa inkomster måste anses giva en viss vägledning. De allmänna grunder för löneavvägningen, som tillämpats i fråga om andra statens befattningshavare, borde följas jämväl i fråga om justerarna. Lönegradsplaceringen för justerare borde sålunda bedömas med utgångspunkt från arbetets art och de tekniska och övriga kvalifikationer, som uppställts för anställning såsom justerare under beaktande av löneställningen för andra statliga anställningshavare med jämförliga arbetsuppgifter och kvalifikationer.

Efter övervägande av de olika omständigheter, som böra inverka på lönegradsplaceringen, ha utredningsmännen kommit till uppfattningen att en placering av *justerarna* i annan lönegrad än 23 eller 24 å löneplan 1 av statens allmänna avlöningsreglemente icke torde kunna ifrågakomma. Med

beaktande särskilt av de krav, som de moderna maskinella vägnings- och mättningsredskapen ställa på justerarnas tekniska kunnande, och av det förhållandet, att befattning som justerare för det övervägande flertalet befattningshavare inom organisationen torde bli sluttjänst, ha utredningsmännen funnit övervägande skäl tala för en placering i 24 lönegraden. I vart fall under nuvarande förhållanden skulle det enligt utredningsmännens uppfattning bli svårt att med en placering i 23 lönegraden förvärva och behålla justerare med önskvärda kvalifikationer.

Utredningen erinrar om att bilbesiktningsmännen, som nyligen vunnit anställning såsom statstjänstemän och i viss utsträckning hade likartade arbetsuppgifter och kvalifikationer, inplacerats i en lönegrad högre än här förordats för justerarna. Utredningsmännen framhålla dock att denna löneställning speciellt motiverats med den examinationsskyldighet av körkortsaspiranter, som ålåg besiktningsmännen, och uttryckligen angivits icke skola medföra några konsekvenser i fråga om annan tekniskt utbildad personal.

Beträffande *överjusterarnas* arbetsuppgifter och löneställning har utredningen framhållit bl. a. följande.

De skola vara chefer för distriktsgrupperna och under MJV ansvariga för arbetets behöriga gång inom sin grupp. Överjusteraren skall själv tillika förestå det distrikt inom gruppen, där göromålets art bl. a. på grund av redskapens mera invecklade beskaffenhet kräver större kvalifikationer. Han skall vidare följa underställda justerares verksamhet och vid behov lämna dem råd och anvisningar samt på annat sätt verka för enhetlighet i gruppens verksamhet.

Överjusteraren skall ytterligare vidtaga de omedelbara åtgärder, som erfordras vid förfall för någon befattningshavare, som är underställd honom. Han skall sålunda, därest ordinarie justeraren blir förhindrad uppehålla tjänsten, göra anmälan härom till chefsmyndigheten och vid behov utse ersättare att utföra arbetet, intill dess chefsmyndigheten hinner förordna vikarie. Avgivande av yttranden och verkställande av utredningar, som anbefallas av MJV eller annan myndighet, torde jämväl i regel böra ankomma på överjusterare.

Det mera kvalificerade arbete och större ansvar, som sålunda skulle åvila överjusteraren, motiverar enligt utredningsmännens mening att han placeras i högre lönegrad än justerare, lämpligen två lönegrader högre, eller sålunda i 26 lönegraden.

Vad därefter gäller löneställningen för de *biträdande justerarna* erinrar utredningen om att 1944 års personalutredning i ett nyligen framlagt betänkande avgivit förslag i fråga om reglering av anställningsförhållandena för viss personal med teknisk utbildning m. fl.¹ Justerarkåren, till vilken f. n. hörde flera civilingenjörer, torde framdeles enligt utredningen främst komma att rekryteras av läroverksingenjörer, varför personalutredningens förslag till reglering av läroverksingenjörernas anställningsförhållanden, därest detsamma godkändes av statsmakterna, kunde komma att bli tillämpligt å de biträdande justerarna. Utredningsmännen fram-

¹ Statens offentliga utredningar 1947: 58.

hålla, att även om förenämnda förslag till reglerad befordringsgång för läroverksingenjörer icke skulle komma att fastställas, torde förslaget jämte de synpunkter, som framkommit vid remissbehandlingen därav, kunna tjäna till viss ledning för den lönesättning, som i sådant fall finge ankomma på MJV att tillämpa.

I avvaktan på närmare erfarenhet ha tjänstemännen i den nya organisationen ansetts lämpligen böra tillsvidare placeras såsom extra ordinarie tjänstemän.

MJV:s uppgifter inom den nya organisationen torde enligt utredningens uppfattning böra i stort sett förbli desamma som nu. Vissa förändringar komme dock att inträda. En del av verkets nuvarande uppgifter torde således komma att överflyttas å överjusterarna. I egenskap av chefsmyndighet borde verket äga tillsätta både justerare och biträdande justerare, medan däremot överjusterarna med hänsyn till deras ställning inom organisationen torde böra tillsättas av Kungl. Maj:t.

Personalens avlöningar och reseersättningar m. m. finner utredningen böra utbetalas direkt från chefsmyndigheten på grundval av uppgifter, som lämnas av överjusterarna.

Den föreslagna löneställningen för överjusterarna har synts utredningsmännen böra medföra en jämkning av lönegradsplaceringen för föreståndaren för justeringsverkstaden vid MJV, vilken förutom vissa uppgifter som överjusterare hade ställning som ledare av utbildningen av aspiranter och biträdande justerare i fråga om justering av handelsredskap. Denne syntes böra erhålla en högre lönegradsplacering än den nuvarande, Ca 24, därvid utredningsmännen funnit vissa skäl tala för placering i samma lönegrad som överjusterarna.

Yttranden. *Statskontoret* har anfört, att, därest omorganisationsförslaget ansåges böra genomföras i sina huvuddrag, de föreslagna löneställningarna för justerare och överjusterare icke kunde accepteras av statskontoret. Ämbetsverket har gjort jämförelser med löneställning och kompetenskrav för vissa andra befattningshavargrupper, nämligen dels tre kontrollstationsföreståndare vid det nautiska kontrollväsendet — vilka f. n. vore placerade i lönegrad Ce 24 och av sjökartverket föreslagits uppflyttade till 26 lönegraden, vilket dock i årets statsverksproposition avstyrkts av föredragande departementschefen — dels inom försvarsväsendet anställda kontrollingenjörer med lägre teoretisk kompetens (merendels placerade i 22 lönegraden), dels ock tullverkets kammarskrivare (i lönegrad Ca 20). Statskontoret har för sin del kommit till att justerarna icke borde placeras högre än tullverkets kammarskrivare och överjusterarna — eller som de hellre torde benämnas, förste justerarna — två lönegrader högre, eller i 22 lönegraden. Under sådana förhållanden erfordrades icke jämkningar i lönegradsplaceringen för någon tjänsteman hos MJV.

Mynt- och justeringsverket har förklarat sig helt ansluta sig till utredningsmännens synpunkter i fråga om löneställningen för justerare och över-

justerare. Verket ville kraftigt understryka, att med hänsyn till kompetenskrav och justerarnas självständiga och många gånger ansvarsfulla arbete lägre lönegrad än 24 respektive 26 å löneplan 1, statens allmänna avlöningsreglemente, ej kunde komma i fråga. Verket förutsatte att tjänsterna efter något års prövotid, då organisationen fått en slutgiltig form, överfördes på ordinarie stat. Beträffande lönegradsplaceringen för föreståndaren för justeringsverkstaden har verket ansett starka skäl tala för en inplacering i samma lönegrad som för överjusterarna.

Statens lönenämnd, som enligt vad förut nämnts ifrågasatt nödvändigheten av de föreslagna distriktsgrupperna, har förklarat, att nämnden i och för sig icke funnit anledning till erinran mot den förordade löneställningen — Ce 26 — för överjusterarna. Lönenämnden har även ansett sig böra godtaga utredningsmännens förslag, att justerarna inplaceras i Ce 24. Vidkommande löneställningen för de biträdande justerarna har nämnden erinrat om att förslaget om reglering av befordringsgången för ingenjörspersonalen enligt vad i statsverkspropositionen meddelats icke komme att föreläggas 1948 års riksdag. I utlåtande den 21 november 1947 över personalutredningens betänkande hade lönenämnden förordat, att den automatiska befordringsgången icke borde utsträckas längre än till 19 lönegraden och ej till Ce 21, som utredningen föreslagit.

Föreningen statens justerare av mått och vikt har framhållit bl. a. följande.

De i gällande justeringstaxa stadgade justeringsavgifterna ha icke undergått någon höjning trots ökade tjänste- och levnadskostnader för justerarna. Den fr. o. m. kalenderåret 1944 med vissa undantag till justerarna utgående s. k. återbäringen, som förbättrats fr. o. m. kalenderåret 1947, är icke av den storlek, att justerarna härigenom fått kompensations för stegrade tjänste- och levnadskostnader i likhet med vad statstjänstemännen i allmänhet erhållit. Vid bedömningen av justerarnas tjänsteinkomster borde icke bortses från detta förhållande. Enligt föreningens mening har utredningen icke tillräckligt beaktat den omständigheten, att justerarna förutom sitt tekniska arbete ha att utöva tillsyn å efterlevnaden av gällande föreskrifter angående justeringen av mätnings- och vägningsredskap. Utövändet av denna övervakning ställer stora krav på justerarnas kunnande och omdöme. Med hänsyn bl. a. härtill har föreningen ansett det skäligt med en placering av justerarna i 25 lönegraden, Saar. De uppgifter, som komma att åvila överjusterarna, anser föreningen motivera en lönegradsplacering för dessa befattningshavare tre lönegrader över justerarna, eller i Ce 28. Denna lönegradskillnad skulle göra justerarbanan mera lockande och ge en bättre garanti för att överjusterartjänsterna besättas av de mest kvalificerade justerarna.

Departementschefen. Enligt utredningens förslag skulle justerarna i allmänhet, tillhoppa sjuutton stycken, med hänsyn bl. a. till arbetets art och de tekniska och andra kvalifikationer, som uppställts för justeraranställning, erhålla extra ordinarie anställning med en inplacering i lönegraden Ce 24. De föreslagna överjusterarna, vilka inberäknat föreståndaren för mynt- och justeringsverkets handelsjusteringsavdelning uppgå till fem, skulle hänföras till lönegraden Ce 26. Därjämte skulle såsom rekryteringspersonal finnas tolv biträdande justerare, för vilkas avlönande av 1944 års personalut-

redning framlagt förslag i fråga om reglering av anställningsförhållandena för viss personal med teknisk utbildning m. fl. skulle tjäna till viss ledning. Av remissmyndigheterna har statskontoret ifrågasatt en lägre löneställning för justerare och överjusterare än den sålunda föreslagna, medan justerar-föreningen ansett justerarna böra placeras en lönegrad och överjusterarna två lönegrader högre än enligt förslaget.

För min del anser jag i likhet med lönenämnden utredningsmännens förslag till lönegradsplaceringar för justerare och överjusterare innebära en rimlig avvägning och kan sålunda tillstyrka förslaget. I anslutning till statskontorets uttalande torde dock de sistnämnda befattningshavarna böra benämnas förste justerare. Vad därefter angår de biträdande justerarna torde, i avvaktan på prövningen av personalutredningens förslag i fråga om lönesättning för den statsanställda tekniska personalen, detta förslag med beaktande av vad lönenämnden i sitt remissutlåtande häröver anfört i förevarande hänseende kunna läggas till grund för anslagsberäkningen.

De befattningshavare, vilka å vissa orter skulle ha justerarverksamheten som bisyssla, torde böra erhålla efter arbetsmängden avpassade arvoden, vilka böra efter förslag av mynt- och justeringsverket fastställas av Kungl. Maj:t.

4. Effektivisering av vågkontrollen.

Utredningsmännen ha ansett, att man genom bl. a. rationaliseringar i justerarnas verksamhet skulle kunna bereda erforderligt utrymme för dem att utöva viss inspektion av handelsvågar, varigenom skulle erhållas en välbehövlig effektivisering av vågkontrollen. Såsom bakgrund till förslaget har utredningen anfört i huvudsak följande.

Frågan om vågars omjustering har tidigare varit föremål för överbägnande vid ett flertal tillfällen men har icke fått någon tillfredsställande lösning. De sakkunniga, som utarbetat förslaget till 1934 års lag om mått och vikt, hade ifrågasatt införande av en periodisk omjusteringsplikt även för vågar. Denna omjustering skulle dock icke anförtros åt justerarna utan skulle under MJV:s ledning handhas av särskilda tjänstemän. Kostnaderna för förfarandet skulle täckas genom avgifter för vågars omjustering.

I propositionen (nr 97/1934) i anledning av sakkunnigförslaget förklarade chefen för finansdepartementet bl. a., att en föreskrift om periodisk omjustering av vågar skulle bli förenad med åtskilliga olägenheter, i synnerhet i betraktande av den betydande organisation som för upprätthållande av en sådan föreskrift ansetts erforderlig. Departementschefen ansåg, att nödig kontroll över vågarna huvudsakligen skulle kunna utövas genom polismyndigheterna. Detta förslag godtogs av riksdagen.

Någon väsentlig förbättring i butiksvågarnas tillstånd efter tidpunkten för de sakkunnigas förslag har, enligt MJV:s erfarenheter, icke kunnat förmärkas. Däremot har en viss förbättring inträtt beträffande decimal- och skjutviktsvågar med en maximikapacitet överstigande 20 kilogram. För dessa liksom för övriga vågar är icke någon omjusteringsplikt föreskriven. Enligt kungörelsen den 22 juni 1934 med vissa bestämmelser angående mätning och vägning (nr 367) skola justerade vikter finnas att tillgå för

kontroll av vågarnas riktighet. I anledning av framställningar från bl. a. Sveriges köpmannaförbund om lättnad i bestämmelserna om skyldighet att tillhandahålla vikter för kontroll, har genom kungörelsen den 30 oktober 1936 (nr 566) föreskrivits, att såvitt angår våg med kapacitet överstigande 20 kilogram, kontrollvikter vore erforderliga först efter utgången av september månad tredje kalenderåret efter det, varunder vågen senast justerats (nyjusterats eller omjusterats). Denna bestämmelse har medfört, att ett mycket stort antal decimal- och skjutviktsvågar omjusterats inom en treårsperiod, varför i praktiken den av de sakkunniga föreslagna omjusteringen av vågar i viss utsträckning genomförts.

Enligt utredningsmännens mening kunde det behov av periodisk granskning av vågar, som föranlett nyssnämnda sakkunnigförslag, vid den föreslagna omorganisationen i någon mån tillgodoses i form av en inspektions-skyldighet, som ålades justerarna av MJV. Möjlighet att ålägga justerarna sådan inspektionsskyldighet finge MJV, i motsats till vad nu gällde, om justerarna vid en nyorganisation placerades såsom statstjänstemän. Någon ändring i gällande föreskrifter behövde icke företagas för genomförande av en sådan inspektionsskyldighet. Utredningsmännen ha framhållit, att de skäl, som föranledde departementschefen att i nyssnämnda proposition avböja förslaget angående omjusteringsplikt för vågar och anställande av särskilda tjänstemän för omjusteringens verkställande, icke kunde åberopas mot en så blygsam anordning som den nu föreslagna, vilken icke torde medföra andra direkta utgifter än kostnaderna för resor och traktamenten, sammanlagt beräknade till i runt tal 50 000 kr.

Det närmare utformandet av våginspektionen borde enligt utredningen överlätas åt MJV. Utredningen har bl. a. anfört följande synpunkter härpå.

Justerarna böra i främsta rummet förrätta våginspektionen i samband med andra förrättningsresor. Trots detta torde det dock bli nödvändigt att göra särskilda resor för våginspektionen. De särskilda inspektionsresorna böra förläggas å tider, när annat justeringsarbete är mindre trängande. Därest vid våginspektion våginnehavare framställer begäran om omjustering av våg, torde justeraren böra vara oförhindrad att förrätta sådan omjustering. Våginnehavaren har därvid att erlægga vederbörlig omjusteringsavgift, men däremot icke rese- eller traktamentsersättning åt justeraren. En i samband med våginspektionen utförd omjustering innebär vanligen icke något extra besvär för justeraren, enär undersökningen av vågen är densamma vid såväl omjustering som inspektion. För våginnehavarens del torde denna möjlighet att i samband med inspektion erhålla omjustering innebära en avsevärd fördel med hänsyn till att justeraren kommer till platsen och således fraktkostnader för vågen inbesparas. Såsom en direkt vinst av våginspektionen torde följa, att antalet frivilligt utförda omjusteringar av vågar kommer att öka även inom de vågkategorier, vilka numera sällan bliva föremål för omjustering på grund av de besvär och de kostnader, som orsakas av vågarnas transport.

Yttranden. *Mynt- och justeringsverket* finner det vara en fördel hos förslaget, att justerarna erhålla tillfälle att företaga en av verket sedan länge önskad sakkunnig vågkontroll.

Kommerskollegium har — under erinran att handelskammaren i Jön-

köping framhållit, att den av 1931 års sakkunniga avsedda effektiviseringen av vågkontrollen icke tillnärmelsevis komme att ernås genom den föreslagna inspektionen och att enligt dess mening en periodisk omjustering av vågar vore väl befogad — ansett sig för sin del kunna biträda utredningsmännens förslag om effektivisering av vågkontrollen, i den mån denna verksamhet kunde inordnas inom ramen för den föreslagna organisationen. Den ifrågasatta inspektionsskyldigheten borde icke heller framdeles få föranleda ökade anslagskrav för justeringsverksamhetens del.

Departementschefen. Utredningsmännen ha eftersträvat att genom justerarna få till stånd en effektivare tillsyn å efterlevnaden av gällande bestämmelser angående mättnings- och vägningsredskap. Möjligheter härtill skulle erhållas genom deras anställande såsom helavlönade statstjänstemän och i samband därmed genomförda rationaliseringar i deras arbete. I främsta rummet har utredningen åsyftat en effektivisering av vågkontrollen. Det torde icke kunna förnekas, att en sådan våginspektion skulle för mycket begränsade kostnader medföra betydande fördelar. Jag kan för egen del tillstyrka utredningens förslag härutinnan, men utgår därvid ifrån att utgifterna för denna inspektionsverksamhet tills vidare hålla sig inom den angivna kostnadsramen och sålunda icke — utan en förnyad prövning rörande omfattningen av inspektionsverksamheten — föranleda ökade anslagskrav för justeringsväsendets del.

Det sätt varpå inspektionsverksamheten skulle utövas enligt utredningsmännens förslag föranleder icke heller någon erinran från min sida.

5. Lokaler och utrustning.

Utredningsmännen ha framhållit, att justerarna hittills haft att själva anskaffa erforderliga verkstadslokaler men att efter den föreslagna omorganisationen staten i princip hade att upplåta passande verkstäder. Justerarna kunde däremot enligt utredningens mening i allmänhet icke göra anspråk på särskild kontorslokal med hänsyn till det begränsade behovet därav.

Utredningsmännen ha härefter lämnat en översikt över de anspråk, som kunna och böra ställas å en justerares verkstadslokal, och över möjligheterna att anskaffa lämpliga verkstadslokaler. Utredningen har särskilt understrukit vikten av att lokal erhålles i anknnytning till andra myndigheters lokaler och bl. a. anfört följande.

Vid anskaffandet av verkstadslokaler å *stationeringsorten* bör i främsta rummet eftersträvas att giva justerarna anknnytning till annan statlig myndighet. Behov härav föreligger särskilt med hänsyn till att justerarna under förrättningsresor, som kunna taga flera veckor i anspråk, äro i behov av biträde då och då med telefonpassning samt mottagning och utlämning av justeringsgoods, alltså göromål, för vilka icke rimligen särskild personal kan stadigvarande anställas. Statliga myndigheter, som skulle kunna komma i fråga vid en sådan anknnytning, utgöras av vägförvaltningar, lantmätar- och bilbesiktningsmannae Expeditioner, de lokala tullförvaltningarna samt läns-

styrelserna. I allmänhet torde, där detta låter sig göra, en anknytning till länsstyrelse vara att föredraga. Landsstatsbyggnadernas souterrängvåningar torde stundom enligt vad för utredningsmännen uppgivits inom byggnadsstyrelsen kunna lämna nu ej utnyttjade lokaler för inrymmande av justeringslokaler.

Även andra möjligheter för lokalanskaffning för justerarna torde böra undersökas. Med hänsyn till det värde det får anses ha för en ort att en justerare är fast stationerad å orten kunna kommuner i vissa fall tänkas vara villiga att ställa lämpligt beläget utrymme till förfogande. Även köpmannasammanslutningar eller enskilda affärsidkare kunna tänkas vara intresserade av att på för statsverket förmånliga villkor upplåta lokaler. För en innehavare av en våg reparationsverkstad kan det sålunda ur ren affärsynpunkt vara fördelaktigt, att justeraren har sin verksamhet i eller invid verkstaden. Det kan därför ifrågasättas, om icke på platser, där justerarlokal icke kan inrymmas i redan befintliga, kronan tillhöriga lokaler och annan lämplig lokal icke finnes att tillgå, anbud böra av MJV infordras från verkstäder och dylika om deras villkor för lokalupplåtelse. Det torde icke vara uteslutet, att justerarna på vissa orter härigenom skulle kunna erhålla lämpliga lokaler utan kostnad för statsverket. En förutsättning för att avtal av nu angivet innehåll skall träffas måste givetvis vara, att anbuden infordras genom offentligt förfarande och att de lokala förhållandena m. m. äro sådana, att justerarna prövas kunna arbeta fullt objektivt och att reparationsverksamheten inom branschen icke härigenom erhåller en sakligt sett otillfredsställande inriktning.

Justeringslokalerna *utanför stationeringsorten* ha hittills som regel varit av sämre beskaffenhet, bl. a. som följd av att justerarna sökt minska sina omkostnader för att få ökat ekonomiskt utbyte av verksamheten. Anskaffningen av sådana tillfälliga lokaler försvåras dels av att lokalerna utnyttjas endast under förhållandevis kort tid av året och följaktligen lika litet som hittills böra förhyras för helt år, dels ock av att de justeringsredskap och det justeringsgods, som skola inrymmas i lokalen, äro mycket skrymmande. Då det, såsom redan nämnts, torde vara en betydande förmån för en ort att få justeraren till platsen på grund av att justeringskostnaderna härigenom bli lägre, torde man emellertid böra räkna med att tillfälliga justeringslokaler fritt upplåtas antingen av kommunala myndigheter inom brandstation, kommunalhus, garage eller annan lokal, eller också av affärssammanslutningar och enskilda affärsidkare. Därest MJV såsom villkor för att ort skall besökas vid obligatorisk resa uppställde krav på att justeringslokal av justeringssökande eller kommunal myndighet tillhandahölles utan ersättning, skulle lokalanskaffandet väsentligt underlättas.

Även när det gäller tillfälliga lokaler böra möjligheterna att erhålla en anknytning till statliga myndigheter undersökas. Statliga myndigheter med tillgång till lämpliga lokalutrymmen finnas dock icke å alla de platser, som justerarna besöka. Vägförvaltningar, lantmätare, bilbesiktningsmän och tull böra dock i vissa fall kunna bereda utrymme. De utrymmen, som skolorna äga i form av slöjdlokaler m. m., böra även kunna tagas i anspråk för justerarnas räkning. För skolornas del uppstå dock vissa svårigheter genom att skolorna merendels endast kunna upplåtas under sommarmånaderna samt ofta tagas i anspråk även för andra uppgifter.

Någon detaljundersökning angående förekomsten av lämpliga fasta och tillfälliga lokaler har utredningen på frågans nuvarande läge icke företagit. En sådan undersökning torde i stället få utföras av byggnadsstyrelsen i samråd med MJV.

Med hänsyn till svårigheterna i nuvarande läge på hyresmarknaden att erhålla nya lokaler för justeringsverkstäderna har utredningen ansett det flerstädes tills vidare vara lämpligast att söka bibehålla gällande kontrakt för justeringslokalerna. Detta syfte kunde lämpligen uppnås genom att justerarna i förekommande fall under en övergångsperiod i avvaktan på slutlig lösning av lokalfrågan erhöle ett omkostnadsbidrag för täckande av hyreskostnaderna.

Vidare har utredningen uppehållit sig vid frågan om vilken utrustning, som erfordras för justeringsverksamheten. Härom anföres bl. a.

Den justeringsmateriel, som MJV f. n. håller justerarna med, utgöres främst av vågar och arbetslikare och betingar vid nu gällande prisläge enligt verkets uppskattning ett värde av cirka 6 000 kr. per justerare.

Justerarna hålla sig själva med handverktyg samt i flertalet fall med borr- eller slipmaskiner. Maskinernas art växlar från distrikt till distrikt beroende på vilket slag av mättnings- och vägningsredskap, som utgör den huvudsakligaste delen av justeringsgodset inom distriktet. Den arbetsutrustning, som äges av justerarna, har enligt deras egen uppskattning ett värde liggande mellan 500—2 000 kr. per justerare. Efter omorganisationen torde justerarna böra erhålla viss standardutrustning enligt MJV:s bestämmande.

Till frågan om justerarnas utrustning hör även de fasta justeringsverkstädernas inredning. Med hänsyn till det stora utrymme som justeringsgodset kräver, vore det önskvärt att justeringslokalerna erhålla en hyllinredning, lämpad för uppställning av justeringsgods. För hyllinredningen torde vissa normalbestämmelser böra utarbetas av MJV.

Beträffande justerares behov av tjänstebil ha utredningsmännen erinrat om att justerarna äro tvungna att förrätta tjänsteresor i rätt stor utsträckning. Inom varje särskilt av de nuvarande distrikten vore dessa resor dock i regel icke av den omfattning, att en tjänstebil för varje justerare vore motiverad. Däremot kunde det enligt utredningens mening vara praktiskt att inom varje distriktsgrupp ha tillgång till en specialutrustad tjänstebil, som komme till gemensam användning inom gruppen för justerings- och våginspektionsresor efter en av överjusteraren uppgjord plan. Med hänsyn till den återhållsamhet, som hittills inom statsförvaltningen iakttagits beträffande anskaffning av tjänstebil, och då någon dylik bilanskaffning icke torde komma i fråga i dagens ekonomiska läge, hade utredningsmännen icke ansett sig böra framlägga förslag i ämnet, utan hade i stället förutsatt att justerare, som själva anskaffat bilar, i likhet med vissa andra inspektionstjänstemannagrupper skulle äga erhålla ersättning för tjänsteresor med bilar även i fall, då sådan ersättning ej utginge enligt allmänna resereglementet.

Yttranden. *Byggnadsstyrelsen* har framhållit, att de av utredningsmännen beräknade årliga hyreskostnaderna för justerarnas lokaler, 15 000 kr., icke torde förslå, enär dessa sannolikt måste förhyras å flertalet av de ifrågasatta stationeringsorterna. Å justerarnas stationeringsorter syntes man böra räkna med en lokalkostnad av i medeltal ca 900 kr. och för envar av de fyra stationeringsorterna för överjusterarna (Stockholm undantaget)

1 000 kr. Styrelsen uppskattade därför den sammanlagda årliga hyreskostnaden till 20 000 kr. Styrelsen har vidare framhållit de stora svårigheter, som anskaffandet av verkstadslokaler för justerarna kan beräknas innebära, och har uttalat starka tvivel om möjligheterna att härutinnan vinna kommunernas eller köpmannasammanslutningars medverkan.

Mynt- och justeringsverket framhåller, att å överjusterarnas stationeringsorter extra magasinsutrymme vore erforderligt för att förvara vissa relativt dyrbara redskap, som ej ständigt behöves i varje distrikt.

Utredningsmännens uppfattning, att justerarna på vissa orter efter offentligt anbudsförfarande utan kostnad för statsverket skulle hos enskilda företagare kunna erhålla lämpliga lokaler, har mött gensaga från olika håll. *Mynt- och justeringsverket* har i likhet med *statsens lönenämnd* och *länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län* funnit det icke vara lämpligt, att frågan om tjänstelokaler för justerarna sammankopplas med eventuella erbjudanden från enskild näringsidkare eller andra att kostnadsfritt eller på förmånliga villkor upplåta lokaler. Statsverket borde helt stå för lokalkostnadernas bestridande. *Kommerskollegium* har för sin del ansett, att det knappast förelåge någon fara för att en lokalanskaffning på ifrågasatt sätt skulle medföra att justerarna skulle bli beroende av enskilda intressen. Kollegium har emellertid, med hänsyn till möjligheterna för att påståenden härom skulle kunna göras, ansett att en sådan lokalanskaffning borde undvikas.

Departementschefen. I likhet med utredningsmännen vill jag stryka under angelägenheten av att justerarnas verkstadslokaler förläggas i anslutning till andra statliga myndigheters lokaler, så att justerare, som är ensam på sin stationeringsort, vid frånvaro på grund av tjänsteresor m. m. erhåller tillgång till arbetshjälp för telefonpassning, mottagning och utlämning av justeringsgoods o. d. utan att särskild arbetskraft skall behöva anställas för ändamålet. Anskaffandet av lämpliga sådana lokaler torde emellertid åtminstone för närvarande komma att i många fall erbjuda stora svårigheter, varför gällande kontrakt i vissa fall synas böra bibehållas och justerarna erhålla särskilda bidrag till hyran.

Vad angår den av utredningsmännen framförda tanken att justerarlokaler skulle efter offentligt anbudsförfarande kunna på för statsverket förmånliga villkor upplåtas av enskilda rörelseidkare, har jag inga principiella erinringar mot dylika avtal, som tillgodose såväl det privata som det statliga intresset, under förutsättning att garantier föreligga, att justeraren i dylika fall kan arbeta fullt objektivt. Det torde böra ankomma på mynt- och justeringsverket att pröva i vad mån förutsättningar för dylika anordningar i de enskilda fallen kunna föreligga, men jag delar den uppfattning, som kommit till synes i vissa remissutlåtanden, att man i vart fall av psykologiska skäl bör gå fram med stor försiktighet på detta område.

Vad utredningen anfört i fråga om justerarnas utrustning föranleder icke någon erinran från min sida.

Frågan i vad mån justerare böra erhålla ersättning enligt särskilda bestämmelser för användande vid tjänsteresor av egen bil, torde sedermera få underställas Kungl. Maj:ts prövning.

6. Finansiering och uppbörd.

Utredningsmännen ha erinrat om att justeringsväsendet för närvarande finansieras av de förrättningsavgifter, som erläggas enligt justeringstaxans bestämmelser. Den totala uppbörden av justeringsavgifter uppgick under åren 1944—1946 till respektive 328 086, 371 811 och 434 930 kr.

Avgifterna upptagas av justerarna i samband med verkställande av justeringsförrättning. Med hänsyn till att särskild avgift enligt justerartaxan upptages för varje justerat redskap, kommer uppbörden att avse ett otal småposter, som skola i detalj redovisas till och kontrolleras av mynt- och justeringsverket.

Utredningsmännen ha diskuterat, huruvida icke samtliga taxeavgifter skulle kunna slopas. Avgifternas slopande skulle visserligen medföra ett rätt avsevärt inkomstbortfall för staten men på grund av uppbördsbestyrens försvinnande skulle för justerarna tid frigöras, som kunde utnyttjas till en effektivisering av justeringskontrollen. Trots den mycket radikala förenkling, som ett överförande av kostnaderna för justeringsväsendet på skattebetalarna skulle innebära, ha utredningsmännen i vart fall i nuvarande läge icke ansett sig böra förorda en sådan åtgärd. I stället har föreslagits en sådan omläggning av avgiftsuppbörden, att det stora antalet småposter, som inflyta vid omjustering av de vanliga handelsredskapen, skulle försvinna och utbytas mot förhöjda nyjusteringsavgifter. Utredningen har härom anfört i huvudsak följande.

Förrättningsavgifterna äro i nuvarande organisation avvägda i förhållande till justerarnas arbete och omkostnader. En sådan avvägning torde icke vara erforderlig i en organisation, där justeraren placeras såsom statstjänsteman och staten övertager kostnaderna för verksamheten. Avgifterna i den nya organisationen torde lämpligare böra bestämmas i syfte att ge statsverket en inkomst, som täcker samtliga kostnader för justeringsväsendet, utan att avgiften för varje förrättning i och för sig behöver vara så bestämd att den ter sig som en skälig ersättning för justerarens arbete vid förrättningen. Som en ej oväsentlig synpunkt bör i detta sammanhang beaktas, att justeraren icke i alltför hög grad skall belastas med debitering och uppbörd av förrättningsavgifter i ett otal småposter.

En avsevärd förenkling av uppbördsbestyret torde kunna vinnas, därest de omjusteringspliktiga allmänna mättnings- och vägningsredskapen (främst mätstockar, målkärl, vikter m. fl., i det följande kallade handelsredskap) befriades från justeringsavgift vid omjustering. Handelsredskapen äro nämligen vid justeringar i antal absolut övervägande framför antalet övriga redskap (vågar, mätapparater för våta och torra varor, m. m.). År 1938 justerades sålunda i hela riket 646 514 st. handelsredskap och 61 510 st. andra redskap. År 1946 var antalet 460 877 st. resp. 164 139 st. Vid en jämförelse av nämnda siffror för de båda åren visar det sig att antalet handelsredskap

nedgått, under det att antalet övriga redskap stigit. Denna förskjutning torde till betydande del vara betingad av den utveckling, som inom näringslivet ägt rum från de enkla handelsredskapen mot automatiska vågar samt mätapparater för torra och våta varor, men kan även ha påverkats av tillfälliga materialsvårigheter vid tillverkningen av vikter och enkla målkärl.

Den avgiftsfrihet vid omjustering av handelsredskap, som sålunda skulle kunna ifrågasättas, synes dock endast böra komma i fråga om redskapet inlämnas till justeringsverkstad.

I samband härmed bör enligt utredningsmännens mening upptagas frågan om de intäkter, som böra inflyta av justeringsverksamheten, och ståndpunkt tagas till det tidigare berörda spörsmålet om en allmän revision av justeringstaxan. För att inkomsterna av justeringsväsendet skulle täcka samtliga med justeringsväsendet sammanhängande kostnader, inklusive kostnaderna för den föreslagna våginspektionen, syntes erfordras en mindre förhöjning av gällande justeringsavgifter, vilka varit oförändrade sedan tillkomsten år 1936 av nu gällande justeringstaxa, trots under kriget och sedermera inträffade kostnadsstegringar. Utredningsmännen ha vidare erinrat om det uppdrag att inkomma med förslag till revidering av samtliga statliga taxor, som av Kungl. Maj:t den 17 oktober 1947 givits åt statens sakrevision, och ansett, att en granskning av justeringstaxan och en undersökning av den lämpligaste avgiftsformen borde i samarbete med statens sakrevision företagas under år 1948, så att ny taxa kunde träda i kraft samtidigt med den föreslagna omorganisationen av justeringsväsendet den 1 januari 1949. Såsom riktlinjer för denna granskning borde enligt utredningsmännens mening gälla, att en förenkling av justerarnas uppbördsbestyr skulle åstadkommas genom slopande av omjusteringsavgifterna för de vanliga handelsredskapen samt att såväl det härigenom uppkommande inkomstbortfallet som den allmänna kostnadsstegringen för verksamheten och utgifterna för den i samband med nyorganisationen förordade våginspektionen täcktes genom en taxehöjning.

Yttranden. *Kommerskollegium* har erinrat om att skilda meningar rörande avgiftsuppbörden kommit till uttryck bland de hörda näringsorganisationerna och framhållit följande.

Sveriges industriförbund hade i likhet med utredningsmännen ansett, att justeringsverksamheten såsom hittills borde finansieras genom avgifter, medan däremot fyra handelskamrar och Sveriges köpmannaförbund förordat att avgifterna för justeringen skulle slopas och kostnaderna i sin helhet övertagas av det allmänna, bl. a. med den motiveringen, att ifrågavarande verksamhet tillgodosåge ett allmänt intresse. Kollegium ville för sin del framhålla, att det ur rättvisesynpunkt icke vore något att erinra mot att avgifterna påfördes affärsmännen. Ett slopande av avgifterna torde emellertid medföra en avsevärd arbetsbesparing. Kollegium ansåge därför att ifrågavarande kostnader, såsom ett led i de allmänna rationaliseringssträvandena, borde överföras på det allmänna. Även om en sådan anordning med hänsyn till det statsfinansiella läget icke torde vara lämplig f. n. — trots de arbetsbesparingar, som därigenom skulle vinnas — syntes den dock böra vidtagas, så snart förhållandena det medgäve.

Den av utredningsmännen föreslagna principen att avgifterna för omjusteringen av handelsredskap skulle slopas och det härigenom uppkommande inkomstbortfallet kompenseras genom en höjning av avgifterna för nyjusteringar hade avstyrkts av Gotlands handelskammare, varjämte handelskammarna i Norrköping och Jönköping ifrågasatt lämpligheten därav. Handelskammaren i Göteborg hade framhållit, att förrän något förslag till ny justeringstaxa framlagts, det icke vore möjligt att bedöma, vilka verkningar i kostnadshänseende detta förslag skulle få för näringslivet. Denna tanke hade även uttalats av industriförbundet, som emellertid framhållit, att alla åtgärder, som kunde förenkla uppborädsförfarandet, borde uppmärksammas. Skånes handelskammare slutligen hade funnit det riktigt, att avgifterna för omjustering slopades. Kollegium delade uppfattningen att, innan uppgifter föreläge om storleken av de erforderliga höjningarna och utredning företagits om avgiftsbelastningen vid nuvarande förhållanden och vid genomförande av förslaget, utredningsmännens förevarande förslag knappast torde kunna bedömas. I den mån det skulle visa sig, att förslaget kunde genomföras utan alltför stora kostnadsförskjutningar, torde emellertid en sådan anordning — i avbidan på fullständigt slopande av justeringsavgifterna — få anses såsom en välgrundad rationaliseringsåtgärd.

Länsstyrelsen i Malmöhus län har ifrågasatt, huruvida icke en ytterligare väsentlig rationalisering skulle kunna åstadkommas genom att helt borttaga avgifterna för handelsredskaps justering. Härigenom skulle visserligen uppstå ett ännu större inkomstbortfall för statsverket än om avgiftsbefrielsen endast hänförde sig till omjustering av handelsredskap. Såsom kompensation för det större inkomstbortfallet skulle emellertid kunna tänkas en höjning av taxan i fråga om andra redskap, något som med hänsyn till dessa redskaps relativt höga handelspris icke skulle kunna antagas medföra någon — eller i varje fall icke någon större — prissförhöjning på dessa.

Departementschefen. Utredningsmännen ha funnit angeläget att i möjlig mån begränsa justerarnas bestyr med uppboräden av förrättningsavgifter. Efter övertägande av olika möjligheter har utredningen stannat inför en sådan omläggning av avgiftsuppböräden, att det otal av små inkomstposter, som nu inflyter för omjustering av de vanliga omjusteringspliktiga handelsredskapen, bl. a. järnvikter och litermått, skulle försvinna och det härigenom uppkommande inkomstbortfallet för statsverket täckas genom en höjning av vissa andra utgående förrättningsavgifter. Utredningsmännen erinra, att statens sakrevision erhållit uppdrag att inkomma med förslag till revidering av vissa statliga taxor i syfte att avgiftsnivån skulle så fastställas, att uppboräden täckte kostnaden för vederbörande verksamhet. Utredningen har därför ansett, att översynen av justeringstaxan borde företagas i samarbete med sakrevisionen och tillgodose både önskemålet om förenklad avgiftsuppbörd i enlighet med den av utredningen angivna principen och kravet på täckning av kostnaderna för verksamheten.

I vissa remissutlåtanden har ifrågasatts, att samtliga justeringsavgifter skulle slopas och kostnaderna för verksamheten således helt täckas av skattemedel. För egen del anser jag i likhet med utredningsmännen en sådan åtgärd icke för närvarande kunna ifrågakomma. De riktlinjer för gransk-

ningen av justeringstaxan, som utredningsmännen uppdragit, tillgodose enligt min mening på ett rimligt sätt både den statsfinansiella synpunkten och rationaliseringskravet.

7. Övergångsbestämmelser.

Utredningsmännen ha framhållit, att en övergång till den nya organisationen under löpande kalenderår torde medföra vissa svårigheter för bestämmande av justerarnas andel i avgiftsuppbörden och att den nya organisationen lämpligen borde genomföras vid ett kalenderårsskifte, förslagsvis den 1 januari 1949. Från och med den dag omorganisationen genomfördes borde justerarnas rätt till andel i avgiftsuppbörden upphöra. I den mån de nya befattningarna icke då hunnit tillsättas, borde det ankomma på MJV att förordna lämpliga personer att tillsvidare uppehålla befattningarna och hos Kungl. Maj:t utverka bestämmelser om arvoden för tjänsternas uppehållande. Om och i den mån så befundes ändamålsenligt för att underlätta övergången till den nya organisationen torde få uppdragas åt nuvarande justerare att tillsvidare, dock längst t. o. m. utgången av år 1949, med bibehållna stationeringsorter och mot arvode samt rese- och trakta-mentsersättning för förrättningsresor utöva verksamhet som justerare.

Beträffande vissa speciella övergångsproblem har utredningen anfört i huvudsak följande.

Befattningshavare, som styrker, att han under ett flertal år haft högre nettoinkomster av tjänsten än dem han skulle erhålla, om han placerades i lägsta löneklassen av sin lönegrad, bör kunna efter prövning av Kungl. Maj:t i varje särskilt fall placeras i högre löneklass.

Omorganisationen medför, att stationeringsorterna komma att dragas in för några justerare, som alltså bli nödsakade att flytta, om de skola gå över i den nya organisationen. Det synes utredningen skäligen, att sådana justerare tillerkännas flyttningersättning, ehuru de enligt gällande författning om flyttningersättning icke äro berättigade därtill. Även andra fall kunna förekomma, där flyttningersättning skäligen bör utgå. Det torde emellertid ankomma på Kungl. Maj:t att besluta härom i varje särskilt fall.

Vid övergången torde även enligt utredningens mening viss hänsyn böra tagas till att avgång från justeraruppdraget enligt nu gällande praxis i regel icke ägt rum förrän vid 70 års ålder. För justerare, vilka vid tidpunkten för omorganisationen snart uppnå eller redan uppnått den för de nya tjänsterna gällande pensionsåldern, 65 år, framstår för den skull omorganisationen som ogynnsam, speciellt i de fall, då justeraren uppbär hel militär tjänstepension och på grund härav icke kan påräkna någon förbättring av sina pensionsförmåner efter övergång till den nya organisationen eller avgång i samband med dess ikraftträdande. I den mån justerarnas krafter det medgiva, synes för den skull rimligt att frågor om kvarstående i tjänst efter uppnådda 65 år under en övergångstid behandlas med större tillmötesgående än eljest inom statsförvaltningen. Beträffande de pensionerade militärerna erinras vidare, att de vid övergång till tjänstgöring inom den nya organisationen enligt eljest vid sammanträffande av lön och statspension tillämpade regler skulle på den fastställda lönen vidkännas av-

drag med hela eller större delen av pensionen, medan de hittills med ogravrad pension uppburit justeringsavgifterna i vanlig ordning. Även om sistnämnda förhållande framstått såsom något speciellt gynnsamt för justerarna, synes det utredningsmännen skäligen, att Kungl. Maj:t vid prövning av löneavdragets storlek övergångsvis beaktar den inträdda förändringen, så att denna icke leder till en alltför brysk försämring för dessa justerare.

Departementschefen. Såsom utredningsmännen föreslagit torde reformen böra genomföras vid ett kalenderårsskifte. Då översynen av avgifterna i justerarnas verksamhet torde vara avslutad i sådan tid, att ny taxa kan av Kungl. Maj:t fastställas före den 1 januari 1949, synes lämpligt, att tidpunkten för den nya justeringsorganisationens genomförande bestämmes till nyssnämnda dag.

I likhet med utredningen anser jag skäligen, att inplacering i högre löneklass än begynnelselöneklassen må ifrågakomma för de justerare, som kunna styrka, att de enligt nuvarande ordning under ett flertal år haft nettoinkomster, som varit högre än de löner de skulle erhålla, om de placerades i lägsta löneklassen i respektive lönegrader. Vid jämförelsen bör givetvis beaktas även värdet av pensionsförmånen i statlig tjänst. Placering i högre löneklass än den högsta för lönegraden gällande torde dock icke böra förekomma. Här avsedda lönespörsmål torde få avgöras efter prövning av Kungl. Maj:t i varje särskilt fall.

Vad utredningen anfört beträffande flyttningsersättning i vissa fall samt kvarstående i tjänst för justerare, vilka vid tidpunkten för omorganisationens genomförande snart uppnå eller redan uppnått den för de nya tjänsterna gällande pensionsåldern, 65 år, och rörande beräkningen under en övergångstid av löneavdrag för justerare, som uppbär militär tjänstepension, föranleder i och för sig icke någon erinran från min sida. Frågorna härom torde dock i de enskilda fallen få underställas Kungl. Maj:ts prövning i vanlig ordning.

Anslagsfrågor.

För den nya organisationen av justeringsväsendet skulle i anslutning till vad jag tidigare anfört rörande tidpunkten för omorganisationen medel böra beräknas å riksstaten för budgetåret 1948/49 endast för andra hälften av detta budgetår. För ändamålet torde böra uppföras ett avlöningsanslag och ett omkostnadsanslag, benämnda Statens justerare: Avlöningar, respektive Statens justerare: Omkostnader.

Med understrykande av att här ifrågavarande anslagsökning under sjunde huvudtiteln kommer att motsvaras av en höjning på riksstatens inkomstsida å titeln »Inkomst av myntning och justering» övergår jag härefter till beräkningen av de olika anslagen.

1. Statens justerare: Avlöningar.

Utredningsmännen ha först berört gränsdragningen mellan anslagen till mynt- och justeringsverket och till statens justerare.

Handelsjusteringsavdelningen vid MJV är nu inordnad under verket. Föreståndaren för justeringsverkstaden och ett kanslibitråde äro upptagna på verkets personalförteckning, och verkstadens omkostnader inklusive lönerna till tvenne arbetare på verkstaden bestridas helt från verkets anslag utan ianspråktagande av de vid avdelningen inflytande justeringsavgifterna. Vidare ingår i MJV:s avlöningspost till övrig icke-ordinarie personal medel för avlöande av biträdande justerare och justeraraspiranter (för 1947/48 i runt tal 21 000 kr.).

Med hänsyn till de praktiska fördelarna med nuvarande ordning och då en bokföringsmässig uppdelning av kostnaderna väsentligen skulle vara av teoretiskt intresse bör handelsjusteringsavdelningen enligt utredningens mening allt fortfarande kvarbli inom verkets ram och kostnaderna bestridas av de medel, som ställts till verkets förfogande för verksamheten i allmänhet. Avlöningarna till å justeringsverkstaden sysselsatta biträdande justerare och justeraraspiranter, vilka utgöra en till sitt antal starkt varierande rekryteringspersonal för hela justeringsväsendet, ha däremot föreslagits skola utbrytas ur verkets anslag och täckas av medel anvisade för justerarstaten i övrigt.

Anslagsposten till avlöningar till icke-ordinarie personal har utredningen med nu angivna utgångspunkter beräknat på följande sätt.

Avlöningarna till 4 överjusterare uppgå, beräknade (exkl. 12 %) efter lägsta löneklassen i lönegrad 26, till avrundat 43 000 kr.

Avlöningarna till de 17 justerarna, beräknade (exkl. 12 %) efter lägsta löneklassen i lönegrad 24, uppgå till avrundat 162 000 kr.

Vad beträffar de biträdande justerarna skulle kostnaderna, därest den föreslagna befordringsgången för personal med teknisk utbildning godkännes av riksdagen, komma att uppgå till (exkl. 12 %) avrundat 88 000 kr.

Utredningen förutsätter att överjusterarnas och justerarnas semestrar uppdelas så, att de biträdande justerarna kunna anlitas som vikarier för justerare, då sådana behövas, under det att som regel någon justerare inom gruppen förordnas till överjusterare under dennes semester. Under de biträdande justerarnas semestrar torde vikarier som regel icke behöva förordnas. Med denna utgångspunkt har medelsbehovet för vikariatsersättningar vid semester och sjukdom beräknats till i runt tal 4 000 kr.

Härjämte torde för löneklassuppflyttningar kunna beräknas ett belopp av i runt tal 5 000 kr.

Arvoden till justerarna i Visby och Kiruna torde böra utmätas efter göromålens omfattning. Kostnaderna för ändamålet synas sammanlagt icke behöva överstiga 3 000 kr.

Posten avlöningar till icke-ordinarie personal skulle sålunda enligt utredningsmännens förslag uppgå till $(43\ 000 + 162\ 000 + 88\ 000 + 4\ 000 + 5\ 000 + 3\ 000 =) 305\ 000$ kr.

Under förutsättning att de arvodesavlönade justerarna icke erhålla rörlig förhöjning å lönen, skulle avlöningsposten till rörligt tillägg, beräknad efter 12 procent, upptagas till ett avrundat belopp av 36 000 kr.

I enlighet med det anförda har utredningen för statens justerare beräknat följande

Avlöningsstat.

1. Avlöningar till icke-ordinarie tjänstemän	kronor 305 000
2. Rörligt tillägg, förslagsvis	» 36 000
Summa kronor 341 000.	

Utredningsmännen anmärka, att hänsyn därvid icke tagits till att befattningshavare, som innehåft annan statstjänst och på grund härav uppbär pensionsförmåner, torde få vidkännas avdrag å justerarlönen i anledning härav. Verkliga avlöningskostnaderna för justerarkåren torde för den skull bli avsevärt lägre.

Departementschefen. Såsom utredningsmännen påpekat torde handelsjusteringsavdelningen vid mynt- och justeringsverket allt fortfarande av praktiska skäl böra kvarbliva inom verkets ram och kostnaderna bestridas av de medel, som ställas till verkets förfogande för verksamheten i allmänhet. Avlöningarna till å avdelningen sysselsatta biträdande justerare och justeraraspiranter torde däremot, såsom utredningen föreslagit, böra utbrytas ur verkets anslag och täckas av medel anvisade för justerarstaten i övrigt. Denna anordning torde medföra att verkets avlöningspost till övrig icke-ordinarie personal, i vilken post för avlönande av biträdande justerare och justeraraspiranter ingår ett belopp av i runt tal 21 000 kr., icke behöver tagas i anspråk till sitt fulla belopp. Föreskrift om denna begränsning av ifrågavarande anslagspost för nästa budgetår torde, enär anslagen till mynt- och justeringsverket äskats med definitiva belopp i årets statsverksproposition, böra av Kungl. Maj:t meddelas i samband med utfärdande av regleringsbrev för verket för nästa budgetår.

Frågan om ändrad löneställning för föreståndaren för handelsjusteringsavdelningen vid mynt- och justeringsverket torde få upptagas till prövning i annat sammanhang.

Mot utredningens beräkning av de årliga avlöningskostnaderna för statens justerare har jag icke annat att erinra än att vid anslagsposternas beräkning böra beaktas de kostnadsminskningar, som kunna beräknas uppkomma genom löneavdrag i anledning av de tjänstepensioner, som vissa justerare uppbära, och den förordade begränsningen av biträdande justerarnas befordringsgång. Nämnda förhållanden torde med beaktande av de av mig nyss förordade övergångsanordningarna böra föranleda en nedräkning med 35 000 kr. av anslagsposten till avlöningar till icke-ordinarie tjänstemän och med 4 000 kr. av anslagsposten till rörligt tillägg. Vidare bör under förstnämnda anslagspost inräknas det belopp av 15 000 kr. till kostna-

der för tillfälligt arbetsbiträde, som utredningsmännen upptagit under omkostnadsanslaget. Ifrågavarande anslagspost, som i avvaktan på vidare erfarenheter bör upptagas förslagsvis, bör sålunda beräknas till 285 000 kr. för helår och anslagsposten till rörligt tillägg till 32 000 kr.

Med hänsyn till att organisationen är avsedd att träda i kraft den 1 januari 1949 torde anslaget böra halveras. Avlöningsstaten beräknad för halvt budgetår skulle då få följande utseende.

1. Avlöningar till icke-ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i> ..	kronor 142 500
2. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	» 16 000
	<hr/> Summa kronor 158 500.

2. Statens justerare: Omkostnader.

Utredningsmännen ha beträffande omkostnaderna för statens justerare gjort följande beräkningar.

I omkostnadsstaten torde först upptagas ett belopp av förslagsvis 1 000 kr. för sjukvård m. m.

Vad beträffar kostnaderna för reseersättningar kan framhållas, att kostnaderna inom samtliga nuvarande distrikt för resor (utom kallelseresor) för förrättningar utanför stationeringsorten enligt av justerarna lämnade uppgifter under åren 1944—1946 uppgingo till i runda tal resp. 20 000, 30 000 och 32 500 kr. eller i medeltal per år till ca 27 500 kr. Härtill torde böra läggas kostnaderna för våginspektionsresor. Med utgångspunkt från att den tid, justerarna huvudsakligen kunna beräknas vara sysselsatta med våginspektionsresor, torde kunna uppskattas till ca en månad per år, har utredningen gjort en överslagskalkyl av kostnaderna för våginspektionen med hänsyn till kostnaderna för traktamenten åt justerarna och för förhyring av bil. Enligt kalkylen skulle kostnaderna komma att uppgå till sammanlagt omkring 50 000 kr. per år. Sammanlagda kostnaderna för resor och traktamenten uppskattar utredningen på grund härav till förslagsvis 80 000 kr.

Vad gäller kostnaderna för expenser synes det vara vanskligt att göra någon beräkning. Kostnaderna för bränsle, lyse och vatten uppskattar utredningen till 5 000 kr. Kostnaderna för underhåll av arbetsredskap, anskaffande av förbrukningsartiklar, annonser m. m. ävensom för tjänstetelefon torde kunna uppskattas till 18 000 kr.

Den materiel, exempelvis vågar och arbetslikare, som justerarna erhålla från MJV, har icke förnyats sedan lång tid tillbaka. För en successiv nyanskaffning av materiel torde böra beräknas 2 500 kr. Med ledning av MJV:s kostnader för underhåll av denna materiel under den gångna tiden kunna kostnaderna för underhållet av materielen beräknas uppgå till 3 500 kr., varmed motsvarande post i MJV:s stat bör nedräknas.

Av vad utredningen tidigare anfört framgår, att kostnaderna för arbetsbiträde åt överjusterare och justerare bero av möjligheterna att förlägga justerarverkstaden i anslutning till annan statlig myndighet. Innan det klargjorts vilken lösning av lokalfrågan, som kan åstadkommas på olika platser, är det svårt att bedöma storleken av kostnaderna för arbetsbiträde. Vissa medel torde dock böra anvisas för bekostande av tillfällig arbetshjälp. Med ledning av uppgifter, som justerarna lämnat angående sina utgifter för arbetsbiträden och under beaktande av att sådant biträde bör anlitas endast i undantagsfall, torde kostnaderna härför böra uppskattas till om-

kring 15 000 kr. Utredningsmännen utgå ifrån att i den mån en justerare av personliga skäl önskar arbetsbiträde utöver vad som normalt kan finnas nödvändigt, han må på egen bekostnad anskaffa sådan hjälp.

Även om kostnaderna för lokalhyror icke skola ingå i omkostnadsstaten har en uppskattning av hyreskostnaderna gjorts. Med ledning av uppgifter, som justerarna lämnat angående sina utgifter för lokalhyror åren 1944, 1945 och 1946, uppgående (exklusive särskild ersättning för bränsle, lyse och städning) till i runda tal resp. 13 000, 13 100 och 12 400 kr. eller i medeltal till 12 800 kr., uppskattar utredningen hyreskostnaderna till 15 000 kr., vilket i genomsnitt motsvarar 650 kr. för varje stationeringsort. I nämnda belopp av 15 000 kr. har inräknats det uppskattade hyresvärdet för ev. lokal i kronans hus. Kostnaderna för hyra av tjänstelokaler torde, oavsett om särskilda lokaler förhyras eller upplåtelse sker i kronans hus, böra bestridas från utgiftspost å statens allmänna fastighetsfond.

Utredningen föreslår i enlighet härmed att för justeringsväsendet fastställas följande

Omkostnadsstat.

1. Sjukvård m. m., förslagsvis	kronor	1 000
2. Reseersättningar, förslagsvis	»	80 000
3. Expenser, förslagsvis	»	44 000

Summa kronor 125 000.

Utredningen framhåller, att förutom de årliga kostnaderna för avlöningar och omkostnader uppkomma kostnader även för organisationens genomförande. I viss utsträckning torde justeringsverkstäderna kunna utrustas med vissa inventarier, som finge övertagas från de nuvarande justerarna. I den mån dessa erbjöde sina inventarier till inlösen, torde det få ankomma på MJV att pröva, huruvida och till vilket pris de med beaktande av skälig avskrivningstid borde övertagas. Med hänsyn till att de inventarier, som övertoges från justerarna, borde ställa sig avsevärt billigare än nya, beräknade utredningen kostnaderna för maskiner, verktyg m. m. ävensom inredning av nya justeringslokaler till omkring 20 000 kr.

Byggnadsstyrelsen har i sitt utlåtande över förslaget ansett den av utredningsmännen verkställda uppskattningen av hyreskostnaderna vara för låg och att dessa kostnader med större sannolikhet kunde uppskattas till omkring 20 000 kr.

Departementschefen. Utredningens beräkning av omkostnadsanslaget synes mig kunna godtagas med den ändring, som följer av att under avlöningsanslaget beräknats medel till kostnader för tillfälligt arbetsbiträde med 15 000 kr. Det må erinras om att i omkostnadsanslaget ingår ett belopp av 3 500 kr. för underhåll av justerarnas materiel. Kostnaderna för detta underhåll ha hittills bestritts från mynt- och justeringsverkets omkostnadsanslag, delposten Övriga utgifter: Maskiner och diverse materialier, och ingå jämväl i det för nästa budgetår beräknade beloppet för delposten, varför en motsvarande besparing å denna bör uppkomma för senare hälften av budgetåret.

I omkostnadsanslaget för statens justerare torde för nästa budgetår lämpligen böra inräknas det belopp av 20 000 kr., som av utredningen beräknats erforderligt för engångskostnader för inventarier och annan utrustning.

För nästa budgetår torde anslaget, med beaktande av att anslagsposterna för de löpande utgifterna skola halveras, böra upptagas till (500 + 40 000 + 14 500 + 20 000 =) 75 000 kr.

Hemställan.

Under åberopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

1:o) godkänna av mig förordade riktlinjer för omorganisation av justeringsväsendet samt i fråga om bestridande av kostnaderna för verksamheten;

2:o) fastställa följande personalförteckning för statens justerare, att tillämpas tills vidare från och med den 1 januari 1949:

Personalförteckning.

Befattning	Lönegrad
<i>Extra ordinarie tjänstemän i högre lönegrad än Ce 24:</i>	
4 förste justerare	Ce 26;

3:o) godkänna följande avlöningsstat för statens justerare, att tillämpas från och med den 1 januari 1949 tills vidare:

Avlöningsstat.

1. Avlöningar till icke-ordinarie personal, <i>förslagsvis</i>	kronor 142 500
2. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	» 16 000
	<hr/> Summa kronor 158 500;

4:o) under sjunde huvudtiteln å riksstaten för budgetåret 1948/49 anvisa

1) till *Statens justerare: Avlöningar ett förslagsanslag*
av

2) till *Statens justerare: Omkostnader ett förslagsanslag*
av

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan förordnar Hans Maj:t Konungen, att till riksdagen skall avlåtas proposition av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Ivar Löfqvist.

Innehållsförteckning.

	Sid.
Inledning	1
Justerarnas nuvarande arbetsuppgifter. Distriktsindelning och lönebestämmelser	2
Förslag till ny organisation	5
1. <i>Anställningsformen för justerarna m. m.</i>	5
2. <i>Lokal organisation</i>	12
3. <i>Löneställning m. m.</i>	18
4. <i>Effektivisering av vågkontrollen</i>	22
5. <i>Lokaler och utrustning</i>	24
6. <i>Finansiering och uppbörd</i>	28
7. <i>Övergångsbestämmelser</i>	31
Anslagsfrågor	32
1. <i>Statens justerare: Avlöningar</i>	33
2. <i>Statens justerare: Omkostnader</i>	35
Hemställan	37